

TEISIŲ FAKULTETO STUDENTŲ DARBAI 1925–1939. III DALIS (1935–1937)

„Į universitetus, paprastai, policija neina, nes čia akademinė jaunuomenė, inteligentiška publika, taigi, manoma, universitetui tvarkytis yra kitos priemonės be lazdų ir brauningų.“⁴³⁹

Ieva Deviatnikovaitė⁴⁴⁰

DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.21.4>

„Žmogaus gyvybei yra būtina sąlyga gyventi ir veikti visuomenėj, kad visuomenė galėtų vykdyti dorybes, ji turi būti organizuota valstybė.“⁴⁴¹

SANTRAUKA

Šiame tyrime aptariami Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto diplominiai darbai chronologine tvarka, išskiriant juos pagal teisės šakas, atsižvelgiant į jų struktūrą, naudotą literatūrą, teisės aktus, teismų jurisprudenciją, studentų vartojamą teisinę kalbą. Taip pat pateikiamos, autorės nuomone, vertingiausios ar įdomiausios darbų citatos, įvardijami dėstytojai, vertinę darbus, atskleidžiami studentų likimai.

Pats tyrimas publikuojamas keliuose straipsniuose. Šis straipsnis yra trečioji straipsnių apie studentų diplominius darbus dalis, kuriame tyrinėjami per šimtas penkiasdešimt baigiamųjų darbų, parašyti laikotarpiu nuo 1935 iki 1937 metų.

Baigiamieji darbai atskleidžia ne tik Teisių fakulteto veiklą, ruošiant būsimus teisininkus valstybei, bet ir to meto Lietuvos aktualijas. Studentai analizavo ir lygino 1922 ir 1928 metų Lietuvos valstybės konstitucijas, įstatymų konstitucingumo kontrolę, savivaldybių struktūrą ir kompetenciją, geležinkelių atsakomybę, vandens kelių administravimą, filmų

⁴³⁹ Pasikalbėjimas su universitet. rektoriumi prof. Remeriu. „Lietuvos aidas“ apie įvykius universitete, Lietuvos žinios, 1935 m. spalio 17 d., Nr. 238 (4921): 2.

⁴⁴⁰ Ieva Deviatnikovaitė, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešojo teisės instituto profesorė.

⁴⁴¹ Juozas Milčius, „Platono ideali valstybė“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–384: 7a.

demonstravimo priežiūrą, valstybės kontrolę, verslo teisę, tyrinėjo atskirus civilinės ir baudžiamosios teisės ir proceso institutus.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

Diplominiai darbai, Teisių fakultetas, studentai, teisės filosofija ir istorija, teisėsauga, konstitucinė teisė, administracinė teisė, baudžiamoji teisė, civilinė teisė, baudžiamojo proceso teisė, civilinio proceso teisė, tarptautinė teisė.

ĮVADAS

Šio straipsnio objektas – 1935–1937 m. Teisių fakulteto studentų baigiamieji darbai. Tyrimo tikslas – tiriant diplominių darbų turinį įvertinti tarpukario Lietuvos teises aktualijas, teisės studijas. Siekiant išsikelti tikslo analizuojama baigiamųjų darbų struktūra, peržiūrima studentų naudota literatūra (straipsnyje nenurodomi šaltiniai, minėti pirmoje ir antroje šių straipsnių serijos dalyse), minimi dažniausiai analizuoti teisės aktai, teismų jurisprudencija, studentų vartojama teisinė kalba, pateikiamos, autorės nuomone, vertingiausios ar įdomiausios darbų citatos, įvardijami dėstytojai, vertinę darbus, atskleidžiami studentų likimai.

Straipsnyje daugiausia remiamasi Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyriuje, Lietuvos centriniame valstybės archyve rastais dokumentais. Atliekant tyrimą naudotasi istoriniu, lyginamuoju, analitiniu, aprašomuoju, dokumentų analizės metodais.

Studentai rašto darbuose gvildeno teisės istorijos, filosofijos, konstitucinės, administracinės, darbo, civilinės, civilinio proceso, verslo, baudžiamosios, baudžiamojo proceso, teisėsaugos, tarptautinės teisės klausimus.

TEISĖS FILOSOFIJA, ISTORIJA

Dėstytojai, vertinę darbus iš teisės istorijos ir filosofijos, buvo administracinės teisės profesorius V. Biržiška, konstitucinės teisės profesorius M. Romeris, baudžiamojo proceso profesorius A. Kriščiukaitis, docentai K. Šalkauskis, A. Tamošaitis, V. Stankevičius, V. Čepas, V. Jurgutis, asistentas K. Račkauskas. Toks didelis dėstytojų, besispecializuojančių įvairiose teisės šakose, skaičius gali būti paaiškinamas tuo, kad studentai gvildeno ir konstitucinės, ir baudžiamosios, ir valstybių valdymo klausimus.

Studentai rėmėsi filosofų, istorikų, sociologų, visuomenininkų⁴⁴², taip pat teisininkų rašytais darbais⁴⁴³, užsienio mokslininkų darbų vertimais į lietuvių kalbą⁴⁴⁴, rusų kalba rašyta literatūra⁴⁴⁵, žurnalo „Tiesos kelias“ straipsniais, M. Romerio konstitucinės teisės paskaitų medžiaga, jo užrašais, susijusiais su 1922 m. Konstitucijos analize, kitais jo darbais⁴⁴⁶, Valskybinio centrinio archyvo bylomis.

Iš teisės filosofijos darbų paminėtini J. Milčiaus diplominis apie Platono valstybės idėją⁴⁴⁷, I. Morkevičiaus apie I. Kanto filosofiją ir pozityviąją bei prigimtine teisę⁴⁴⁸, S. Pogoželskio – apie asmens teisinę laisvę, prigimtines žmogaus teises, laisvės, sąžinės, nuomonių laisvės sampratas sudėtingų pasaulyje įvykių (fašizmas, komunizmas, nacizmas) kontekste⁴⁴⁹, K. Poškaus – apie jėgos reikšmę teisei, teisės ir dorovės santykį⁴⁵⁰, P. Voleišio – apie visuomeninės teisės kilmę, pagal L. Duguit ir R. Gurovičiaus mokslą⁴⁵¹, A. Zykaus – apie individualias žmogaus teises⁴⁵². Pastarasis, analizuodamas individualistinį ir kolektyvinį visuomenės pradą, egzistencijos teisės įgyvendinimą įstatymų leidyboje, padarė išvadą: „tokia viešosios teisės sistema, kuri nori palikti mūsų dabartinę viešąją santvarką, bet sumažinti tik

⁴⁴² Jonas Šliūpas, *Lietuvių tauta senovėje ir šiandien* (Chicago, Il: turtu ir spauda „Lietuvos“, 1909); Petras Klimas, *Lietuvos žemės valdymo istorija (iki lenkmečių)* (Vilnius: Švyturys, 1919); Petras Klimas, *Muravjovo laikmetis Lietuvos žemės ir žemininkų istorijoje* (Vilnius, Švyturys, 1920); Jonas Aleksa, *Lietuviškų gyvenimo kelių beiškant Lietuvos tautos likimo klausimu* (Kaunas: Šviesa, 1933); Levas Karsavinas, *Europos kultūros istorija* (Kaunas, 1936) (straipsnio autorė rado tik fotografuotus 1991–1998 metų leidinius); Izidorius Tamošaitis, *Įvadas į filosofiją: įvadas į filosofiją, gnoseologiją, metafiziką* (Kaunas: Stud. humanitarų dr. Spaudos biuro leidinys, 1933); Mykolas Ražaitis, *Bažnyčios istorija. M. Ražaičio paskaitos Vilkaviškio vysk. Kunigų seminarijos auklėtiniais* (Vilkaviškis: seminarijos auklėtinų kooperatyvo „Ateitis“ leidinys, 1935); J? Baldauskas, „Rasizmas ir imperializmas“, *Kultūra* 1 (1935): 3–12.

⁴⁴³ Petras Leonas, *Teisės filosofijos istorija* (Kaunas: Žaibo sp., 1930); Petras Leonas, „Tautiškumas ir nacionalizmas“, *Kultūra* 11–12 (1933): 517–522; Antanas Tamošaitis, A. „Naujas atradimas romėnų teisėje“, *Teisė*, 33 (1936): 1–19; Antanas Tamošaitis, *Istoriškoji teisės mokykla Vokietijoje: istorizmo reakcija prieš racionalizmą XIX šimtmečio pradžioje* (Kaunas: Teisių fakulteto darbai, 1929); D? Gecas, „Romėnų teisės orientalizacija“, *Teisė* 13 (1928): 1–15;

⁴⁴⁴ Hendrik Willem Van Loon, *Žmonijos istorija, vertė V. K. Račkauskas* (Cleveland, Ohio: spauda ir lėšos „Dirvos“, 1926); Ludwig Gumplowicz, *Sociologijos pagrindai, vertė A. Janulaitis* (Kaunas: Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1929).

⁴⁴⁵ Равуздзиуи, Матвей Кузьмич Любавский, *Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно* (Москва: Московская художественная печатня, 1915).

⁴⁴⁶ Mykolas Romeris, „Visuomeninė teisės kilmė. Natūralinės teisės sąvokos renesansas“, *Vairas* (1935).

⁴⁴⁷ Juozas Milčius, „Platono ideali valstybė“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–384.

⁴⁴⁸ Ignas Morkevičius, „Kantas ir jo prigimtine ir pozityvioji teisė“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–386.

⁴⁴⁹ Stepas Pogoželskis, „Teisinė asmens laisvė moderninėje valstybėje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–451.

⁴⁵⁰ Kostas Poškus, „Teisės ir jėgos faktoriai visuomeniniame gyvenime“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–452.

⁴⁵¹ Pranas Voleišis, „Visuomeninė teisės kilmė L. Duguit'o ir R. Gurovičiaus mokslais“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–470.

⁴⁵² Antantas Zykas, „Individualinė žmogaus teisė visam savo darbo vaisiui viešosios teisės sistemoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–471.

vienų socialinių klasių neuždirbtą pelną kitų klasių naudai, visiškai nesuderinama su elementariu teisingumu ir žmoniškumo etika⁴⁴⁵³.

Studentai analizavo valstybės ir bažnyčios santyki⁴⁵⁴. S. Puišys detaliai aptarė 1927 m. rugsėjo 27 d. sudarytą konkordatą tarp Lietuvos ir Apaštalu Sosto. J. Labanauskas analizavo valstybinės bažnyčios sistemą, bažnyčią kaip viešą korporaciją ir bažnyčią kaip autonominę korporaciją. Studentas tvirtino, kad bažnyčios santykis su žmonėmis yra viešosios teisės pobūdžio.

Kai kuriuos darbus būtų sudėtinga priskirti prie darbų iš teisės srities, tačiau jie buvo parašyti Teisių fakultete Teisių skyriuje. A. Norkus rašė apie Rusijos imperijos santykius su Lietuva per paskutiniuosius šimtą metų, aprašydamas rusų tautybės gyventojų padėtį jau nepriklausomoje Lietuvoje⁴⁵⁵. P. Aleksūnaitė aprašė 1864 metų įvykius Užnemunėje⁴⁵⁶, pradėdama nuo 1864 m. įsteigto Komiteto Lenkijos karalystės reikalams, kaip pagrindinio patariamojo caro organo, sprendžiant svarbiausius klausimus, susijusius su Lenkijos karalyste. Studentė apžvelgė priimtus įstatymus, teritorijoje veikusius organus, Steigiamąjį komitetą, komisijas valstiečių reikalams, Likvidacinę komisiją, agrarinę reformą. Atikas rašė apie Lietuvos kolonizacijos klausimus XIX-XX amžiuose⁴⁵⁷, aiškinosi lietuvių, vokiečių, rusų kilmės gyventojų skaičių, braižė Lietuvos žemėlapius, lenteles.

Kai kuriuose darbuose buvo gvildenami atskirų teisės šakų institutai istoriniu požiūriu. B. Kazlauskas, rašydamas apie Didžiosios Prancūzijos revoliucijos įtaką civilinei teisei⁴⁵⁸, aiškinosi jos priežastis, pasekmes Prancūzijos valdymo formai, Revoliucijos iššauktas reformas. Studentas gilinosi į Napoleono teisyno kilmę, rengimą, turinį, sistemą ir įtaką kitų valstybių civilinei teisei. Činšo teisę istoriniu aspektu nagrinėjo E. Grinbergas⁴⁵⁹, apžvelgdamas činšo objektus, subjektus, istorinę raidą, jau nepriklausomoje Lietuvoje priimtus žemės reformos įstatymus. A. Jasiukaitis rašė apie inkvizicijos procesą viduramžiuose⁴⁶⁰, aptardamas inkvizicijos kilmę, inkvizitorių, jo padėjėjus, vietos prepozitą, nusikaltusių asmenų paiešką, kvietimą į teismą, apklausą, liudytojus, gynimą, kankinimus, bausmes, sprendimų vykdymą.

⁴⁵³ Antanas Zykus, „Individualinė žmogaus teisė <...>“: 74.

⁴⁵⁴ Salemonas Puišys, „Valstybės ir bažnyčios santykiai“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–454; Jonas Labanauskas, „Valstybės ir bažnyčios teisinio santykio sistemos“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–502.

⁴⁵⁵ Alfonsas Norkus, „Rusų kolonizacinė politika Lietuvoje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–387.

⁴⁵⁶ Petronėlė Aleksūnaitė, „1864-ųjų metų reforma Užnemunėje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–425.

⁴⁵⁷ ? Atikas, „Lietuvos kolonizacijos klausimas XIX-XX amž.“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–428.

⁴⁵⁸ Bronius Kazlauskas, „Didžiosios prancūzų revoliucijos įtaka Prancūzijos ir kitų valstybių teisei“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–373.

⁴⁵⁹ Efraimas Grinbergas, „Činšo teisė“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–491.

⁴⁶⁰ Antanas Jasiukaitis, „Viduramžių inkvizicija ir jos procesas“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–495.

KONSTITUCINĖ TEISĖ

Konstitucinės teisės tematikomis parašytus diplominius darbus vertino profesoriai V. Biržiška, M. Romeris, valstybinės teisės docentas A. Tumėnas, asistentai K. Račkauskas, A. Šimkus, F. Mackus.

Studentai darbuose rėmėsi literatūra apie savivaldybes⁴⁶¹, anglų kalba rašyta literatūra⁴⁶², literatūra apie pirmąjį pasaulinį karą⁴⁶³, užsienio mokslinės literatūros vertimais į lietuvių kalbą⁴⁶⁴, pirmojo 1923 m. rugsėjo 17 d. visų gyventojų surašymo duomenimis, Seimo stenogramomis, Steigiamojo Seimo darbais, periodiniais leidiniais „Lietuva“, „Lietuvos aidas“, visuotinio Lietuvos žemės ūkio 1930 m. gruodžio 30 d. surašymo duomenimis.

Nuo 1925 m. įstatymų konstitucingumo kontrolės klausimas išlikusiuose studentų darbuose buvo gvildintas tik antrąkart⁴⁶⁵. Prieš tai ši tema buvo gvildinta vienintelį kartą – 1932 m.⁴⁶⁶ E. Martinkaitis rašė: „Įstatymų neprieštaravimas konstitucijai – ir yra įstatymų konstitucingumas. Tai yra analogiška administracijos organų leidžiamų reglamentų neprieštaravimui įstatymams – reglamentų įstatymingumui“⁴⁶⁷. Jis išskyrė tris konstitucingumo kontrolės būdus – tarnybinę arba hierarchinę, teismo ir kvaziteismo kontrolę, aptarė Konstitucinio teismo steigimą ir veikimą Austrijoje bei Čekoslovakijoje. Studentas padarė išvadą, kad geriausias instrumentas prižiūrėti įstatymų atitikimą valstybės konstitucijai yra Konstitucinis teismas.

L. Mitkaitė rašė apie tiesioginio valdymo institutą, nurodydama tiesioginio valdymo institucijas, ieškodama tiesioginio valdymo požymių Lietuvoje⁴⁶⁸. Darbo autorė argumentuotai tvirtino, kad 1928 m. Lietuvos valstybės konstitucija praplėtė tiesioginio valdymo ribas.

V. Rastenis darbe, bandydamas kristalizuoti nuosavybės teisės normas nepriklausomos Lietuvos konstitucijose⁴⁶⁹, aptarė vykdytą Lietuvoje žemės reformą, atlyginimo dėl žemės reformos nusavintos žemės klausimus, piliečio turto nusavinimo dėl viešojo reikalo problematiką, nuosavybės teisės apsaugą konstituciniu lygmeniu. Studentas padarė išvadą, kad

⁴⁶¹ Petras Leonas, Lietuvos savivaldybės (paskaitos savivaldybių atstovams Kaune, 1922 m. sausio mėn.) (Kaunas, Tilžė: „Ryto“ (Pavlovskio) sp., 1923); Arkadijus Presas, Savivaldybės pagrindai (Kaunas: Savivaldybių departamento leidinys, 1924).

⁴⁶² Pavyzdžiui, Albert Venn Dicey, The Law of the Constitution. Neaišku, kurie metai ir kieno leidimas.

⁴⁶³ Marija Mašiotaitė-Urbšienė, Vokiečių karo meto spauda ir Lietuva (Kaunas: Spaudos fondas, 193?); Pranciškus Žadeikis, Didžiojo karo užrašai (Klaipėda: 1921–1925).

⁴⁶⁴ Adhemar Esmein, Konstitucinės teisės principai prancūzų ir palyginamieji. Iš 8-jo Henry Nézardo peržiūrėtojo leidimo, autoriaus įpėdiniams sutikus. Vertė studentų teisininkų būrelis, prof. dr. M. Romeriui ir vyr. asistentui dr. D. Krivickui redaguojant (Kaunas: Teisininkų draugijos leidinys, 1932).

⁴⁶⁵ Eugenijus Martinkaitis, „Įstatymų konstitucingumo kontrolė“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–380.

⁴⁶⁶ Mauša Epšteinas, „Įstatymų konstitucingumas ir konstitucinis teismas Austrijoje“, diplominis darbas (1932). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–187.

⁴⁶⁷ Eugenijus Martinkaitis, „Įstatymų konstitucingumo <...>“: 2.

⁴⁶⁸ Leokadija Mitkaitė, „Tiesioginio valdymo žymės Lietuvos konstitucinėje teisėje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–385.

⁴⁶⁹ Vincas Rastenis, „Nuosavybės teisė Lietuvos konstitucijoje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–397.

„nuosavybės teisės konstitucinės garantijos, nors atrodo gana kategoriškos, tačiau yra palikusios gana daug laisvės įstatymdavystės organui“⁴⁷⁰.

J. Gelažius rašė apie amžiaus, lyties, turto, mokslo, klasių cenzą rinkimuose kaip „antitezę visuotinam ir lygiam balsavimui“⁴⁷¹, apžvelgdamas JAV, Prancūzijos, Lietuvos patirtį.

Apie parlamentinį atstovavimą Lietuvoje buvo parašytas vienas darbas⁴⁷². Tai vienas iš nedaugelio darbų⁴⁷³, kuriame buvo bent užsiminta apie 1926 m. gruodžio 17 d. įvykdytą konstitucinį perversmą, taip pat paanalizuota 1928 metų Lietuvos valstybės konstitucija. Tačiau įdomu tai, kad darbas rašytas 1935 metais, t.y. jau buvo praėję aštuoneri metai nuo to, kai Lietuvoje neveikė parlamentas, tačiau studentas nesistebėjo tokia situacija ir neakcentavo. Visgi kai kuriose vietose įrašydamas žodžių junginį „prezidento hegemonija“.

J. Jakučionis rašė apie parlamentus Anglijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Sovietų Sąjungoje ir Lietuvoje⁴⁷⁴. Rašydamas apie Lietuvos Seimą, studentas lygino 1922 ir 1928 metų Lietuvos valstybės konstitucijų nuostatas, reglamentuojančias tautos atstovavimo mechanizmus. Darbo autorius padarė išvadą, bendrą tuometinėje Europoje: „Iš tų valstybių trumpas atstovavimo institutų apžvalgos matyti, kad pastaruoju laiku yra tendencijos atstovauti ne teisinę tautą, o tautą – natio. Taip yra dabar Italijoje, <...> Vokietijoje. Kai kurie broūžai pastebimi ir Lietuvos valstybėje, nes į seimą renkami tauto natio, o ne tautos-populus atstovai, nors konstitucija apie tai ir nėra nieko aiškaus pasakiusi, bet tokia tendencija ryškiai matyti“⁴⁷⁵.

Dar vienas darbas, susijęs su įstatymų leidžiamąja valdžia, buvo parašytas 1936 m.⁴⁷⁶ J. Žiūra analizavo įstatymų leidėjų institucijas, kurios buvo sudarytos iš dvejų rūmų Anglijoje, Italijoje, Rumunijoje, Prancūzijoje, Čekoslovakijoje, JAV.

J. Matulaitis, kaip ir 1934 m. A. Vabalas, nagrinėjo darbininkų ir darbuotojų atstovavimo instituto įtvirtinimą įvairių valstybių konstitucijose, įskaitant 1928 m. Lietuvos valstybės konstituciją⁴⁷⁷.

Studentams rūpėjo tautinių mažumų teisių apsaugos klausimai. M. Dušanskis tyrinėjo žydų bendruomenės klausimus tarpukario Lietuvoje⁴⁷⁸.

⁴⁷⁰ Vincas Rastenis, „Nuosavybės teisė <...>“: 42.

⁴⁷¹ Julijonas Gelažius, „Cenzo problema politiniuose rinkimuose“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–432.

⁴⁷² Petras Kederys, „Parlamentinis tautos atstovavimas Lietuvoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–443.

⁴⁷³ Dar galima rasti: Jonas Štaupas, „Nepriklausomos Lietuvos vietos savivaldybių evoliucija“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–464.

⁴⁷⁴ Juozas Jakučionis, „Charakteringesni tautos atstovavimo broūžai žymesnėse valstybėse (Anglijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, SSSR) ir Lietuvoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–548.

⁴⁷⁵ Ten pat: 55.

⁴⁷⁶ Juozas Žiūra, „Aukštesnieji parlamento rūmai“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–538.

⁴⁷⁷ Antanas Matulaitis, „Konstitucinės profesinės ekonominės institucijos“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–449.

⁴⁷⁸ Mozė, Dušanskis, „Žydų nacionalinė autonomija Lietuvoje“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–480.

Studentai analizavo 1922 ir 1928 metų Lietuvos valstybės konstitucijas⁴⁷⁹. B. Garbaliuskas bandė atskleisti skirtumus tarp šių dokumentų, juos išvelgdamas jau konstitucijų preambulėse, Seimo rinkimuose, jo ir Vyriausybės įgaliojimuose, referendumo tvarkoje, vietos savivaldos organizavime, teismų kompetencijoje, ypatingai dėl administracijos įsakymų teisėtumo. Studentas rašė: „Tas demokratiškumas ima tuoj blukti, kai pažiūrime arčiau santykių pakitėjimą tarp Seimo ir Vyriausybės. Galingas Prezidentas čia visais atžvilgiais aukščiau pastatytas už Seimą, o tuo pačiu ir už tautą“⁴⁸⁰. Taigi darbo autorius analizavo režimą, sukurtą 1928 m. konstitucijos, įvardydamas jį „cesaristiniu režimu“. A. Grigaitis tyrinėjo valdžios santvarkos režimų apraiškas minėtose konstitucijose, tačiau kartu apžvelgė ir šių konstitucijų teksto rengimą, įvykius, susijusius su 1927 m. balandžio 12 d. Seimo paleidimu, nagrinėjo Seimo, Prezidento, Vyriausybės institutus, jų tarpusavio ryšį.

ADMINISTRACINĖ TEISĖ

Laikotarpiu nuo 1935 iki 1937 m. buvo parašyta nemažai darbų iš specialiosios administracinės teisės. Galima sakyti šis laikotarpis yra gausiausias diplominiiais darbais iš administracinės teisės. Darbų tematikos mirgėte mirgėjo įvairove – nuo pradžios mokyklų mokytojų, savivaldybių teisinio statuso, nepaprastosios padėties, geležinkelių atsakomybės iki filmų demonstravimo priežiūros tarpukario Lietuvoje.

Darbus vertino administracinės teisės profesorius V. Biržiška, docentai V. Jurgutis, T. Petkevičius, civilinės teisės profesorius S. Bieliackinas, docentas K. Šalkauskis, valstybinės teisės docentas A. Tumėnas, statistikos docentas A. Rimka, docentas K. Žalkauskas, asistentas K. Račkauskas, VDU Teisių fakulteto Ekonomikos skyriaus dėstytojas J. Bučas.

Manytina, civilinės teisės specialistų prireikė todėl, nes nebuvo jokios administracinės teisės doktrinos, sampratos nei apie bendrąją, nei apie specialiąją administracinės teisės dalis. Tad kai kurie administracinės teisės institutai buvo suvokiami kaip civilinės teisės pošakiai, pavyzdžiui, žemės reforma ar užsieniečių teisinė padėtis.

Studentai rėmėsi ne tik įstatymais, bet ir įvairiomis instrukcijomis, aplinkraščiais⁴⁸¹, V. Biržiškos veikalais⁴⁸², apžvalginiais leidiniais⁴⁸³, užsienio ekonomistų darbų vertimais į

⁴⁷⁹ Bronislavas Garbaliuskas, „Lietuvos valstybės 1922 ir 1928 metų konstitucijos“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–484; Algirdas Grigaitis, „Valdžios santvarkos režimo pasireiškimas 1922 metų ir 1928 metų konstitucijose“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–490.

⁴⁸⁰ Bronislavas Garbaliuskas, „Lietuvos valstybės 1922 ir 1928 metų konstitucijos <...>“: 35.

⁴⁸¹ Pradžios mokyklų įstatymai, taisyklės, instrukcijos, aplinkraščiai ir programos, surinko P. Lomanas ir J. Sluoksnavaitis (Kaunas, Marijampolė: „Dirvos“ b-vės leidinys, 1930).

⁴⁸² Vaclovas Biržiška, Kaip buvo uždrausta ir atkovota Lietuvių spauda (Kaunas: Sp. fondas, 1929).

⁴⁸³ Kauno miestas: apžvalginis ir informacinis leidinys Kauno m. 900 m. sukaktuvėms paminėti, redagavo J. Deikus ir E. Alekna (Kaunas: lietuvių tautinės muzikos-dainos draugija „Gabija“, Joselevičiaus sp., 1930).

lietuvių kalbą⁴⁸⁴, Lietuvos ekonomistų, politikos mokslo specialistų veikalais⁴⁸⁵, paskaitomis⁴⁸⁶, žurnalais „Tautos mokykla“, „Vairas“, „Mokykla ir gyvenimas“, „Ekonomika“, „Lietuvos ūkis“, „Tautos ūkis“⁴⁸⁷, „Mūsų prekyba“ ir kitais, amerikietiška literatūra⁴⁸⁸, naudojosi archyvų medžiaga – Kauno vandens kelių rajono, Plentų ir vandens kelių valdybos, Vidaus reikalų ministerijos, Kauno miesto savivaldybės apyskaitomis, sąmatomis, Kauno miesto savivaldybės tarybos posėdžių stenogramomis, Revizijos komisijos pranešimais, Valstybės kontrolės atliktų patikrinimų pranešimais, Vyriausiosios Geležinkelių direkcijos, Teisingumo ministerijos, Piliečių apsaugos departamento, Ekonominės direkcijos, Eksploatacijos, Geležinkelių valdybos leidiniais, kuriuose buvo publikuotos įvairios instrukcijos⁴⁸⁹, dėsniai⁴⁹⁰, įsakymų rinkiniai⁴⁹¹, vadovėliai⁴⁹², Estijos, Latvijos, Austrijos valstybės kontrolės įstatymais, anglų kalba rašyta literatūra⁴⁹³, taip pat vokiškai, prancūziškai, lenkiškai rašyta mokslinė literatūra, Ylakių valsčiaus tarybos posėdžių protokolais, metine apyskaita, mokyklų, švietimo, kultūros reikalams instrukcija, Ylakių valsčiaus savivaldybės archyvu, vidaus reikalų ministro cirkuliarais⁴⁹⁴, straipsnio autorės nerastu doc. P. Mucinieko darbu „Italijos savivaldybių santvarka“, leidiniu „Savivaldybė“, kurio devintame numeryje buvo aprašytas naujas Vokietijos savivaldybių įstatymas, taip pat eile kitų straipsnių, Vidaus reikalų ministerijos surinktais duomenimis apie valsčių, apskričių, miestų tarybas, seniūnus, padėjėjus, valsčių viršaičius, apskričių valdybų narius, tarybų pirmininkus, burmistrų profesijas ir pan., savivaldybių žinytais, miestų tarybų protokolais, revizijų komisijų pranešimais, 1923 m. „Kancesijos sutartimi tarp Kauno miesto valdybos Kauno miesto elektros apšvietimo akcinės bendrovės“ ir t. t.

⁴⁸⁴ Joseph? E? Conrad, Politinės ekonomijos vadovėlis, autorizuotas M. Ambraziejūtės vertimas (Kaunas: Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1929); Dzidas Budrys, Politinės ekonomijos vadovėlis (Kaunas: „Spaudos fondas“, 1929); Franz Eulenburg, Ekonominė politika ir užsienio prekyb, autoriui leidus vertė J. Pajaujis (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1931); Charles Gide, Charles, Rist, Ekonominių teorijų istorija: nuo fiziokratų ligi mūsų laikų, vertė J. Pajaujis (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1932).

⁴⁸⁵ Stasys Kuzminskas, Lietuvos banko emisijos politika Europos monetarinių santykių plėtotės švietimoje (Kaunas, Marijampolė: „Dirvos“ b-vės leidinys, 1928); Kazys Pakštas, Baltijos respublikų politinė geografija: politinės geografijos problemos, nagrinėjamos atsižvelgiant į Baltijos tautų likimą (Kaunas: publicationes Instituti Geographici Universitatis Lithuanæ, 1929).

⁴⁸⁶ Alfonso Moravskio 1923–1924 mokslo metų ir 1924–25 mokslo metų paskaitų medžiaga.

⁴⁸⁷ Vienas įdomesnių šio leidinio straipsnių: Vladas Mačys, Ar reikalinga pas mus ūkio taryba? Tautos ūkis 1–3 (1934); 2 (1935).

⁴⁸⁸ Henry P. Seideman, The Preparation of the National Budget (Philadelphia, 1924) (straipsnio autorė nerado šios knygos); Adresses of the President of the United States and the Director of the Bureau of the Budget (Washington, 1924).

⁴⁸⁹ Pavyzdžiui, Geležinkelių policijos instrukcija, stočių sąskaitybos revizoriams instrukcija ir t. t.

⁴⁹⁰ Pavyzdžiui, Valstybės normalaus pločio geležinkelių techninės eksploatacijos dėsniai ir t. t.

⁴⁹¹ Pavyzdžiui, Vidaus reikalų ministro įsakymų rinkinys; Piliečių apsaugos departamento direktoriaus įsakymų rinkinys ir t. t.

⁴⁹² A? Jakobas, Policijos teisės vadovėlis (Kaunas: „Policijos“ laikraščio leidinys, 1933).

⁴⁹³ Pavyzdžiui, Rober Moses, The Civil Service of Great Britain; Keith Berriedale, The Constitution, Administration and Laws of the Empire (New York: Henry Holt and Company, 1924).

⁴⁹⁴ Lietuvos savivaldybės 1918–1928: savivaldybių įsikūrimo ir pirmojo dešimtmečio darbų apžvalga (Kaunas: „Savivaldybės“ leidinys, 1928).

Pradžios mokyklos ir suaugusiųjų švietimas

Juozuvaitis rašė apie pradinių mokyklų mokytojų teisinį statusą⁴⁹⁵, pradėdamas nuo XI a. pabaigoje įsteigtos Vilniaus katedros parapijinės mokyklos, minėdamas vyskupo Andriaus Vosyliaus atliktą reformą, kitus istorinius faktus bei aprašydamas lietuvių mokytojų situaciją carinės Rusijos ir Prūsijos imperijos valdymo metu, pastebėdamas, kad „iš vokiečių okupacinės valdžios lietuvių vyriausybė perėmė 932 pradžios mokyklas“⁴⁹⁶. Tačiau studentas atkreipė dėmesį, jog 1934 m. Krašte buvo 256 pradžios mokyklos. Tuo tarpu Didžiojoje Lietuvoje 1933 ir 1934 metais buvo šimtas penkios žydų, penkiolika lenkų, vienuolika latvių, keturios rusų ir dvidešimt mišrių pradinių mokyklų. Studentas atkreipė dėmesį į mokytojų paruošimo problematiką, į mokinių bausmes, pastebėdamas, kad „Didžiojoje Lietuvoje pradžios mokyklose kūno bausmių vartojimas įstatymais draudžiamas, o Klaipėdos krašte jas vartoti leidžiama, kada neperžengia tėviškas bausmių ribas“⁴⁹⁷. Autorius darbe apžvelgė socialines mokytojų garantijas, atlyginimų ir priedų klausimą, savivaldybių vaidmenį, atostogas, apdovanojimus, pensijas.

Suaugusiųjų švietimo klausimas buvo iškeltas viename darbe⁴⁹⁸. A. Galeckas analizavo teisinę ir administracinę suaugusiųjų švietimo situaciją Lietuvoje, aptarė valstybines ir savivaldybių bei privačias suaugusiųjų švietimo įstaigas, savivaldybių finansinę paramą privataus sektoriaus dalyviams, inicijuojantiems suaugusiųjų švietimo veiklą.

Savivaldybės

Savivaldybių teisiniai klausimai buvo nagrinėjami keliuose darbuose⁴⁹⁹. K. Leknius rašė apie vietos savivaldos užuomazgas Lietuvoje 1918–1919 metais, aprašydamas jų ekonominę bei juridinę situaciją carinės Rusijos ir Prūsijos imperijos valdymo metais, taip pat laikotarpį nepriklausomoje Lietuvoje iki Vietos savivaldos įstatymo priėmimo. Studentas analizavo valsčių, apskričių, miestų savivaldybes, jų tarpusavio santykius, pajamų šaltinius, išlaidas, kompetenciją sveikatos, socialinės apsaugos, švietimo, susisiekimo, teisingumo, ūkio, priešgaisrinės saugos srityse, aprašė savivaldybių kovas su bolševikais ir bermontininkais.

J. V. Venslavičiaus darbas daugiau priskirtinas prie ekonomikos ar politikos mokslų srities, tačiau jis buvo parašytas Teisių fakulteto Teisių skyriuje. Studentas darbe aptarė

⁴⁹⁵ Albertas Juozuvaitis, „Teisinė būklė pradžios mokyklos mokytojo nepriklausomoje Lietuvoje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–371.

⁴⁹⁶ Albertas Juozuvaitis, „Teisinė būklė pradžios mokyklos <...>“: 17.

⁴⁹⁷ Albertas Juozuvaitis, „Teisinė būklė pradžios mokyklos <...>“: 104.

⁴⁹⁸ Augustinas Galeckas, „Suaugusiųjų švietimo organizacija Lietuvoje“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–483.

⁴⁹⁹ Kazimieras Leknius, „Savivaldybių kūrimasis atgimstančioje Lietuvoje (1918–1919)“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–378; Juozas Vytautas Venslavičius, „Kauno miesto savivaldybės 1930 – Vytauto Didžiojo – metų išlaidų politika“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–416; Vincas Stanynas, „Dabartiniai Lietuvos vietos savivaldybių klausimai“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–462; Jonas Štaupas, „Nepriklausomos Lietuvos vietos savivaldybių evoliucija“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–464; Konstantinas Šeputa, „Yvalkių valsčiaus savivaldybė (1918–1935)“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–463.

veiksnius, kuriais buvo grindžiama Kauno miesto savivaldybės išlaidų politika, taip pat teisės aktus, kuriais remiantis būdavo nustatomos Kauno miesto savivaldybės išlaidos. Studentas citavo Valstybės kontrolės išvadą: „<...> Revizijai teko pastebėti visa eilė kaip atskirų straipsnių ir paragrafų, taip ir visų sąmatų bendrai gan didelių poreikvojimus“⁵⁰⁰. Studentas šiuos „poreikvojimus“ grindė tuo, kad Kauno miesto savivaldybės tarybos daugumą sudarė ne lietuviai. Darbo autorius pateikė Čekoslovakijos miestų savivaldybių pavyzdį, kai Vyriausybė buvo pasilikusi teisę į Prahos miesto tarybą skirti pusę tarybos narių „sustiprinimui čekoslovakiskam elementui“⁵⁰¹.

V. Stanynas gvildeno savivaldybių administravimo subjektų sistemą ir kompetenciją – sprendimų priimančių organų (seniūnijų krivulės, valsčių, apskričių, miestų tarybos), vykdomųjų organų (seniūnai, valsčių viršaičiai, apskričių valdybos, miestų burmistrai), taip pat aiškinosi savivaldybių institucijų kontrolės institutą.

J. Štaupas irgi aiškinosi Lietuvos savivaldybių administracinę struktūrą, kompetenciją, priežiūrą, centralizacijos ir decentralizacijos sąvokas, centralizacijos įsivyravimą po 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo ir su tuo susijusius Savivaldybių įstatymo bei Respublikos Prezidento įstatymo pakeitimus⁵⁰², kuomet buvo įtvirtinta, kad valstybės vadovą renka „ypatingieji tautos atstovai“, o pastaruosius turėdavo rinkti valsčių, miestų ir apskričių tarybų nariai.

K. Šeputa atliko vienos savivaldybės – Ylakių valsčiaus – detalią analizę. Studentas pasakojo šios savivaldybės istoriją, apibūdino švietimo, susisiekimo, įskaitant paštą, socialinės globos, sveikatos, higienos, priešgaisrinės saugos, finansų, pajamų, mokesčių, išlaidų administravimo klausimus, charakterizavo savivaldybės santykius su apskrities savivaldybe.

Nepaprastoji padėtis

Dar du darbai nuo 1925 metų buvo skirti nepaprastajai padėčiai apibūdinti⁵⁰³.

J. Matulevičius analizavo dvi Lietuvos įstatymais numatytas nepaprastosios padėties situacijas – karo padėtį, reglamentuojamą Ypatingais valstybės apsaugos įstatais⁵⁰⁴, ir sustiprintos apsaugos padėtį, reglamentuojamą Sustiprintos apsaugos įstatymo⁵⁰⁵ normomis.

L. B. Giršovičius rašė apie konstitucinių teisių apribojimą, esant minėtiems dviems režimams Lietuvoje, įskaitant Klaipėdos kraštą, o taip pat analizavo situaciją Anglijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Italijoje, Rusijoje ir t. t.

⁵⁰⁰ Juozas Vytautas Venslavičius, „Kauno miesto <...>“: 57.

⁵⁰¹ Ten pat: 58.

⁵⁰² Respublikos Prezidento rinkimų įstatymas, Vyriausybės žinios (1931, Nr. 369–2520); Vietos savivaldos įstatymas, Vyriausybės žinios (1929, Nr. 307–2068); Vietos savivaldos įstatymas, Vyriausybės žinios (1931, Nr. 356–2419).

⁵⁰³ Julius Matulevičius, „Ypatingoji padėtis Lietuvoje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–381; L? B? Giršovičius, „Konstitucinių garantijų sustabdymas prie išimtinės padėties“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–434.

⁵⁰⁴ Ypatingi valstybės apsaugos įstatai, Laikinosios vyriausybės žinios (1919, Nr. 4).

⁵⁰⁵ Sustiprintos apsaugos įstatymas, Vyriausybės žinios (1925, Nr. 194–1318).

Geležinkeliai

Studentus domino klausimai, susiję su geležinkeliais⁵⁰⁶. Tačiau prieš tai rašytuose darbuose geležinkelių klausimai buvo gvildenami tarptautinės teisės kontekste. Šį kartą studentai aiškino valstybės atsakomybę (kadangi Lietuvoje geležinkelių įmonės buvo „išimtinai valdžios biudžeto“⁵⁰⁷) klausimus už padarytą žalą. Reikėtų pastebėti, kad tarpukario Lietuvos valstybės atsakomybės institutas buvo reglamentuojamas civilinės teisės normomis. Geležinkelių valdyba buvo tas juridinis viešas asmuo, kuris ir turėjo atsakyti už padarytus nuostolius, o vienintelė aplinkybė, galėjusi atleisti Geležinkelių valdybą nuo atsakomybės, buvo nenugalima jėga, įskaitant stichines nelaimes, traukinio užpuolimą, vidinį maištą, streiką.

B. Paramskas rašė apie atsakomybę už žalą, padarytą geležinkelių eksploatacijos metu, remdamasis Įstatymų sąvado X tomo 1 dalies 683 straipsniu. Studentas prisipažino, kad šia tema nebuvo jokios lietuviškos literatūros, nebuvo ir Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencijos. Taigi studentui teko naudotis Rusijos imperijos Senato sprendimais. Studentas pagrindė temos aktualumą duomenimis laikraštyje „Lietuvos aidas“ – viename iš 1934 m. numerių buvo parašyta, kad 1934 m. dėl traukinių žuvo 28 žmonės, o sužalota – 39 žmonės, policija surašė 1392 protokolus. Autorius aprašė įvykių iš to meto Lietuvos teisinio gyvenimo, tiesa, nesusijusių su geležinkeliais, bet su susisiekimu sritimi: „Plentu Kaunas-Prienai 5 val. ryto, esant rūkui didelė mašina, kurioje sėdėjo keturi keleiviai („Maisto“ direktorius ir kiti), lėkdami dideliu greičiu, nubloškė keliu einančią moterį, kuri po to mirė. <...> Buvo byla. Byloj nebuvau. Įsivaizduoju bylos eigą: vienoj pusėj keturi solidūs ponai, <...> koks nors žymus advokatas. Kitoj pusėj – neturtingas ūkininkas arba daugiausia koks nors šunadvokatis. <...> Paašškėjo, kad ponai važiavo medžioklėn. Koku greičiu? <...> liudijo, jog važiavimo greitis buvo nedidesnis kaip 20–30 km per valandą <...> Liudininkai aiškina, kad moteris pati palindo po automobiliu. <...> Kaip gi teismas elgiasi? Teismas stato klausimą: kas kaltas? Kalta pripažįstama mirusioji! Ponai išteisinti! (tikras faktas)“⁵⁰⁸.

J. H. Krygeris minėjo, kad Lietuvoje veikė 1906 m. priimtas „rusų geležinkelių statusas“, pabrėždamas, kad dar 1936 m. Lietuvoje nebuvo sukurtas nacionalinis teisinis geležinkelių srities reglamentavimas, todėl naudotasi „gerokai pasenusiu“ teisės aktu. Studentas analizavo geležinkelių administracijos darbuotojų kompetenciją – sąskaitybos revizorių geležinkelių stotyse komercijos atskaitomybės darbams tikrinti, stočių agentų, pavaldžių Eksploatacijos direkcijai, mašinų bei kelio ruožų viršininkų, atskaitingų Mašinų direkcijai bei Kelio ir statybos direkcijai, geležinkelių policijos. Darbo autorius rašė apie nelaimingus atsitikimus geležinkeliuose, traukinių susidūrimus, traukiniuose, garvežiuose esančių įrenginių gedimus, žmonių, gyvulių žūtis. Jis aptarė pranešimų, įvykių aktų apie nelaimingus atsitikimus turinį, šių pranešimų adresatus, prokuratūros vaidmenį, policijos agentų pareigas, tardymo ir kvotos tvarką.

⁵⁰⁶ Andrius Miknevičius, „Geležinkelių atsakomybė už žalą ir nuostolius dėl ištikusios mirties ar sveikatos sužalojimo“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–382; Balys Paramskas, „Geležinkelių atsakomybė už žalą padarytą eksploatacijos metu“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–390; Jonas Henrikas Krygeris, „Geležinkelių nuotykių aiškinimas“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–445.

⁵⁰⁷ Andrius Miknevičius, „Geležinkelių atsakomybė <...>“: 9.

⁵⁰⁸ Balys Paramskas, „Geležinkelių atsakomybė <...>“: 46.

Vidaus vandens keliai

J. Reinys analizavo vidaus vandens kelių administravimo klausimus Didžiojoje Lietuvoje 1918–1935 metais⁵⁰⁹, įvardydamas vidaus vandens kelių administravimo organus – Susisiekimo ministeriją, jai pavaldžias įstaigas bei vandens policiją, tyrinėjo navigacijos, miško plukdymo, keltų, vandens jėga varomų įmonių administravimą, vandens kelių mokesčių tarifo nustatymo klausimus, nagrinėjo Kauno uosto ir jo įtvarų statymo, taisymo išlaidas.

Konkurencija

1932 m. buvo parašytas pirmas baigiamasis darbas, tyrinėjantis sąžiningos konkurencijos pagrindus. Po trejų metų ta tema buvo parašytas dar vienas diplominis darbas⁵¹⁰. J. Stepanas analizavo konkurencijos, nesąžiningos konkurencijos sampratas, tokias sąvokas kaip „verslo reikalai“, „galėjimas pakenkti konkurentams“, nusižengimai sąžiningai konkurencijai („geresniems konkurencijos įpročiams“). Studentas analizavo Kovos su nedorąja konkurencija įstatymą⁵¹¹, su tuo įstatymo priėmimu susijusius Civilinio proceso įstatymo⁵¹² ir Baudžiamojo kodekso⁵¹³ pakeitimus. Kaip studentas įvardijo nesąžiningą konkurenciją „nedoroji konkurencija yra tokia konkurencija, kai kas nors priešingais geros konkurencijos įpročiams veiksmais žaloja savo priešo konkurento egzistenciją ir stengiasi sugriauti jo verslo įmonę“⁵¹⁴.

Žemės reforma

Žemės reformos klausimus gvildeno E. Treiderytė⁵¹⁵. Darbas galėtų būti priskirtas daugiau prie civilinės teisės darbų, nes studentė analizavo nuosavybės teisės institutą, tos teisės ribojimą. Bet mes tęsiame tradiciją iš praeitų tyrimų ir žemės reformos problematiką paliekam prie vieno iš svarbiausių tarpukario Lietuvos administracinės teisės klausimų. Darbe buvo aptarti reformos tikslai, pats vykdymas, nusavintos žemės klausimai, kompensacijos už nusavintą žemę, nusavinto turto nuomojimas, pardavimas ir t. t. Studentė žemės reformos tikslus įvardijo, remdamasi S. Bieliackino žodžiais: „tikslas yra iš vieno pusės susilpninti stambiuosius žemvaldžius <...>, iš antros pusės aprūpinti žeme tą visuomenės dalį, kuri neturi pastovesnio pragyvenimo šaltinio ir kuri todėl galėjo tapti pavojinga visuomenės

⁵⁰⁹ Jonas Reinys, „Vidaus vandens kelių administravimas Didžiojoje Lietuvoje 1918–1935 m. laikotarpyje“, diplominis darbas. VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–398.

⁵¹⁰ Juozas Stepanas, „Generalinė klauzulė „kovos su nedorąja konkurencija įstatyme“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–407.

⁵¹¹ Kovos su nedorąja konkurencija įstatymas, Vyriausybės žinios (1932, Nr. 392–2680).

⁵¹² Civilinio proceso įstatymų pakeitimas, Vyriausybės žinios (1932, Nr. 392–2681).

⁵¹³ Baudžiamojo statuto pakeitimas, Vyriausybės žinios (1932, Nr. 392–2682).

⁵¹⁴ Juozas Stepanas, „Generalinė klauzulė <...>“: 6.

⁵¹⁵ Elena Treiderytė, „Žemės reforma nepriklausomoje Lietuvoje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–412.

ramybei⁵¹⁶. Darbe buvo analizuotas Žemės reformos įstatymo vykdymo planas, instrukcijos⁵¹⁷, įstatymai⁵¹⁸.

Policija

J. Žukauskas atliko statistinį darbą – jis surašė Lietuvos policijos tarnautojus. Tai nėra teisinis darbas⁵¹⁹. Matyt, toks darbo poreikis buvo padiktuotas tuo, kad tarpukario Lietuvoje nebuvo aiškaus valstybės tarnybos teisinio reglamentavimo, nebuvo aišku, kokius pareigūnus reikia laikyti policijos tarnautojais. Studentas policijos tarnautojais laikė viešosios, geležinkelių, kriminalinės policijos tarnautojus, policijos rezervo, vandens, mokyklų, pasienio, Klaipėdos krašto pasienio policijos tarnautojus. Tačiau darbo autorius prisipažino, kad liko neaiškus kitų tarnautojų statusas, pavyzdžiui, apskričių viršininkų, kurių kompetencija buvo nustatyta Milicijos įstatyme⁵²⁰, o etatai priskirti prie policijos etatų, taip pat piliečių apsaugos departamento tarnautojų statusas. Surašymas buvo atliekamas atsižvelgiant į tarnybos vietą, pilietybę, amžių, šeimos padėtį, išsilavinimą, kilmę, atliktą karo tarnybą, turtą, atlyginimą, apdovanojimus, tarnybos statusą (etatinis, laisvai samdomas etatinėje vietoje, neetatinėje vietoje), kalbų žinojimą.

Nepriklausomos Lietuvos policijos steigimosi raida nuo 1918 iki 1923 m. buvo analizuota F. Leono darbe⁵²¹, įvardijant centro organus, Lietuvos policijos rūšis (viešoji, kriminalinė, politinė, geležinkelių, pasienio, vandens, Klaipėdos krašto policija), policijos mokyklos struktūrą, policijos pareigūnų įgaliojimus, ginklų panaudojimą, sulaikymą.

Vienas darbas buvo dedikuotas policijos atliekamam kaltintojo vaidmeniui aptarti apylinkės, apygardos ir pulko teismuose⁵²². Studentas atkreipė dėmesį, kad 1937 m. rugpjūčio 1 d. turėjo prasidėti keturių mėnesių kursas policijos mokykloje, kuriuose policininkai turėjo būti mokomi tinkamiau atlikti kaltintojo funkciją.

Finansai

J. Pažemeckas rašė apie biudžeto kodifikaciją, finansų ministro įgaliojimų sustiprinimą ruošiant, svarstant ir vykdant biudžetą, parlamento biudžeto iniciatyvos teisę⁵²³. Taip pat

⁵¹⁶ Elena Treiderytė, „Žemės reforma <...>“: 18.

⁵¹⁷ Žemės reformos įstatymo vykdymo planas, Vyriausybės žinios (1922, Nr. 102–802); Žemės reformos įstatymo vykdymui instrukcijos, Vyriausybės žinios (1922, Nr. 102–803).

⁵¹⁸ Žemės reformos įstatymas. Vyriausybės žinios (1922, Nr. 83–721); Įstatymas žemei perleisti, įgyti ir įkeisti. Vyriausybės žinios (1920, Nr. 39–414); Žemės reformos įvedamasis įstatymas pelkėms, vandeniui ir privilegijuotai įgytoms žemėms nusavinti, Vyriausybės žinios (1920, Nr. 45–454); Privatinių savininkų žemių naudojimo įstatymas, Vyriausybės žinios (1920, Nr. 51–497) ir t.t.

⁵¹⁹ Jonas Žukauskas, „Lietuvos policijos tarnautojų surašymas 1932 m. sausio mėn. 17 d.“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–422.

⁵²⁰ Milicijos įstatymas, Laikinosios Vyriausybės žinios (1920, Nr. 32–363).

⁵²¹ Fabricijus Leonas, „Lietuvos policijos kūrimasis (1918–1923)“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–446.

⁵²² Kazys Laucevičius, „Policija kaip kaltintojas apylinkės, apygardos ir pulko teisme“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–503.

⁵²³ Juozas Pažemeckas, „Lietuvos biudžetas naujų biudžeto reformos srovių šviesoje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–392.

studentas pateikė biudžeto formavimo tvarkos apžvalgą JAV, Vokietijoje, Sovietų Sąjungoje, Anglijoje.

V. Jakutis rašė apie valstybės skolinimąsi⁵²⁴ ir padarė išvadą, kad „valstybė <...> keldama tautos gerbūvį, turi <...> sudaryti aiškų finansinį planą ateičiai <...>, turi rūpintis atitinkamos formos paskola <...>“⁵²⁵.

Užsieniečiai

1932 metais buvo parašytas vienas diplominis darbas dėl užsieniečių teisinės padėties. Po ketverių metų buvo parašytas dar vienas darbas apie užsieniečių teisinę padėtį⁵²⁶, aiškinantis užsieniečio sąvoką, užsieniečių teisės šaltinius, įvardijant ir analizuojant eilę nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių užsieniečių teisinę padėtį Lietuvoje, pilietybę, deportaciją, ekstradiciją, užsieniečių nuosavybės teises, šeimos teisę, paveldėjimą, baudžiamąją atsakomybę. Studentas padarė išvadą, kad „<...> šiuo laiku teisinė ir faktinė svetimšalių būklė Lietuvoje, palyginant su kitais kras yra tokia, kuri nei per daug atgraso nuo jos čia gyvenusius svetimšalius, nei per daug juos į Lietuvą vilioja“⁵²⁷.

Filmai

V. Alseika pirmasis Lietuvoje rašė apie filmų priežiūrą, filmo istoriją, lietuviško filmo raidą⁵²⁸. Jo darbą V. Biržiška įvardijo kaip „tinkamą ir spaudai“.

Studentas apžvelgė filmo istoriją, techninę raidą, filmo atsiradimą Lietuvoje. Studentas tvirtino, kad pirmasis filmas Lietuvoje buvo parodytas Kaune 1909 m. Laisvės alėjoje Nr. 53. Tai buvo italų filmas, atgabentas iš Varšuvos. Pasak studento, 1911 m. Lietuvoje buvo pirmą kartą rodomas garsinis filmas, už ekrano pastačius gramofoną. Iš pradžių Lietuvoje buvo rodomi italų filmai, o prieš pat Pirmąjį pasaulinį karą buvo rodomi rusų gamybos filmai. Iškart po karo buvo pradėti rodyti amerikiečių, daugiausia kriminalinio turinio filmai. Apie 1924–1925 metus pradėtos demonstruoti vokiečių gamintos komedijos, istoriniai filmai.

1930 m. sausio 27 d. Kaune pirmą kartą pasirodė garsinis, plokštelinis filmas, o nuo 1931 m. sausio 6 d. buvo pradėti demonstruoti filmai su garsu, įrašytu į filmų juostelę. Didelio pasisekimo Lietuvoje sulaukė vokiečių gamybos nufilmuotos militaristinio siužeto operetės. Nuo 1932 m. Lietuvos ekranuose pasirodė Anglijos, Sovietų sąjungos, Austrijos, Čekoslovakijos, Lenkijos filmai.

Studentas nepamiršo aprašyti ir lietuviško filmo atsiradimo, tvirtindamas, kad Vladas Starevičius buvo pirmasis, kuris 1908–1909 metais pradėjo rūpintis pirmųjų pasaulyje lėlių

⁵²⁴ Vladas Jakutis, „Rentinės paskolos ir jų ekonominė ir fiskalinė reikšmė“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–439.

⁵²⁵ Vladas Jakutis, „Rentinės paskolos <...>“: 29.

⁵²⁶ Petras Korsakas, „Svetimšalių juridinė padėtis Lietuvoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–444.

⁵²⁷ Petras Korsakas, „Svetimšalių juridinė <...>“: 52.

⁵²⁸ Vytautas Alseika, „Filmų priežiūra Lietuvoje“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–473. Detaliau apie tarpukario kiną žr. Deviatnikovaitė Ieva, „Kinas ir jo priežiūra tarpukario Lietuvoje“, Logos 102 (2020).

filmų gamyba. Studento nuomone, šiuo sumanymu vėliau pasinaudojo amerikiečiai, pradėję kurti animacinius filmus.

Darbo autorius minėjo pirmuosius operatorius, režisierius, pirmuosius lietuviškus filmus, tiesa, daugiau dokumentinius, kronikas.

Studentas minėjo teigiamą ir neigiamą filmo reikšmę visuomenei. Taip pat aptarė pirmuosius teisės aktus, iš kurių išplaukė pirmieji filmų priežiūros instrumentai – 1920 m. vidaus reikalų ministro raštas Kauno m. apskrities viršininkui, Milicijos įstatymas. Ministro rašte buvo nurodyta, kad kino afišose nebūtų vartojama rusų kalba, kino juostelėse būtų vartojama lietuvių kalba, griežtai būtų prisilaikoma įstatymų dėl pornografijos, kad nepilnamečiai iki 17 metų nebūtų įleidžiami į kino sales, jei filme rodomi „romantiško turinio paveikslai“. Vėliau buvo pasirodę ir kitokių dokumentų, pavyzdžiui, Kauno miesto tarybos raštas Kauno miesto apskrities viršininkui, kuriame pastebima, jog „visokios romantiškos dramos ir šiaip dirksnius kutenančios scenos <...> gali žadinti ypač tarp nepriaugusių žiūrėtojų blogus pavyzdžius“⁵²⁹.

Filmų priežiūros organai buvo Švietimo ministerijos atstovai, filmų tikrinimo komisija, karo komendanto atstovas, visuomenės pasitikėjimą turintys asmenys. Studentas darbe apžvelgė jų kompetenciją.

Lietuvoje rodomais filmais domėjosi ir kitų valstybių pasiuntinybės, pavyzdžiui, 1927 m. balandžio 30 d., pasak studento, Vokietijos atstovybė Lietuvoje įteikė verbalinę notą, kurioje nurodė, kad kai kurių filmų demonstravimas su Č. Čaplino Lietuvoje gali sukelti didelį pasipiktinimą ir išreikškė norą, kad vietinė filmų cenzūra uždraustų šių filmų demonstravimą. Filmuose esamų užrašų kalba bei lietuvių kalbos taisyklingumas, žiūrovų amžius taip pat kėlė nemažai diskusijų visuomenėje. Studentas darbe aprašė Kino teatrų ir kino filmų įstatymo projektų rengimą bei pačius įstatymus⁵³⁰.

Valstybės kontrolė

J. Kovalskis rašė apie valstybės kontrolę⁵³¹, analizuodamas Lietuvoje galiojusį teisinį reglamentavimą, šios institucijos struktūrą, kompetenciją, priežiūros funkcijas, santykius su Vyriausybe ir Seimu, Valstybės kontrolės nutarimų skundimo tvarką.

Studentas kritikavo Valstybės kontrolės santykį su Vyriausybe, t.y. jos priklausomumą nuo Vyriausybės, valstybės kontrolieriaus statuso nestabilumą (pasak studento, jis galėjo būti atstatydamas bet kuriuo momentu), dėl kurio kontrolierius negalėdavo atlikti savo funkcijų. Sąmoningai ar nesąmoningai, bet studentas citavo A. Smetonos straipsnį apie Lietuvos finansus, išspausdintą laikraštyje „Lietuvos balsas“ (1922, Nr. 30), kuriame buvęs ir būsimasis valstybės vadovas rašė, jog valstybės kontrolė turi būti nepriklausoma.

⁵²⁹ Vytautas Alseika, „Filmų priežiūra <...>“: 22.

⁵³⁰ Kinoteatrų įstatymas, Vyriausybės žinios (1932, Nr. 390–2672); Kinofilmų cenzūros įstatymas, Vyriausybės žinios (1932, Nr. 390–2673).

⁵³¹ Jonas Kovalskis, „Valstybės kontrolė Lietuvoje“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–499.

Oberostas

S. Liepas rašė apie per pirmąjį pasaulinį karą Vokietijos užimtos Rusijos imperijos dalies teritorinį vienetą – oberostą⁵³², jo valdymo struktūrą, aukščiausių karinės administracijos vadovybę, Lietuvos žemių rajonavimą, įstatymų leidžiamąją valdžią, pašto, spaudos administravimą ir kitus klausimus.

KLAIPĖDOS KRAŠTAS

1935–1936 metais pasirodė penki darbai Klaipėdos krašto autonomijai, Lietuvos suvereno teisei į Kraštą bei kitus klausimus, susijusius su Klaipėdos kraštu, aptarti^{533 534}. Studentai daugiausia rėmėsi Vokietijos teisininkų parašyta literatūra bei J. Robinzono⁵³⁵ ir R. Valsonoko⁵³⁶ atliktais tyrimais.

TEISĖSAUGA

Iš teisėsaugos tematikų parašytus darbus vertino administracinės teisės profesorius V. Biržiška, docentai D. Krivickas, K. Šalkauskis, K. Žalkauskas, V. Jurgutis.

Literatūra, kurią naudojo studentai, buvo parašyta prancūzų, vokiečių, anglų kalbomis. Keli studentai analizavo teisėjų atsakomybės klausimus⁵³⁷.

F. Archipovas tyrinėjo teisėjų atsakomybę už padarytus tarnybinius nuostolius. Studentas šį klausimą analizavo, remdamasis buvusioje Kauno gubernijoje galiojusiu Įstatymų sąvado XVI tomu, kuris reglamentavo civilinį procesą, Konstitucijos ir Teismų santvarkos įstatymo nuostatomis. Civilinio proceso įstatyme būta normų, reglamentuojančių nuostolių

⁵³² Stasys Liepas, „Karinė vokiečių Obesto administracija ir jo saugumo įstatymdavystė“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–504.

⁵³³ Povilas Šilas, „Autonominio Klaipėdos krašto gubernatoriaus institucija“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–409; Zigmantas Algirdas Aglinskas, „Valstybės, Klaipėdos autonominių ir vietos savivaldybių įstaigų tarnautojų ir jų šeimų socialinis aprūpinimas Lietuvoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–424; Pranas Sirūnas, „Klaipėdos krašto teisinė būklė (vokiečių juristų pažiūros tuo klausimu)“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–458; Vladas Jokūbauskas, „Juridiniai asmenys Klaipėdos krašte“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–441; Ceelis Abramavičius, „Lietuvos valstybės, kaip suvereno vieneto, santykis su autonominiu Klaipėdos kraštu“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–423.

⁵³⁴ Detaliau šių darbų analizę skaityti – Ieva Deviatnikovaitė, „Klaipėdos krašto teisė studentų darbuose: 1933–1939“, Logos 101 (2019).

⁵³⁵ Jokūbas Robinzonas, Klaipėdos krašto konvencijos komentaras (Kaunas: Spaudos fondas, 1934).

⁵³⁶ Rudolfas Valsonokas, Klaipėdos problema (Klaipėda: Akcinė „Ryto“ b-vė, 1932).

⁵³⁷ Filimonas Archipovas, „Teisėjų atsakomybė už tarnybinius nuostolius“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–426; Irena Garmiūtė, „Teisėjų atsakomybė“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–432; Elena Griškevičiūtė, „Teisėjo atsakomybė“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–438.

išieškojimą iš teisėjų, prokurorų, kitų teismo tarnautojų, kurie šališkai priėmė sprendimus ar vadovavo proceso eigai. Studentas rėmėsi carinės Rusijos Senato sprendimais aiškindamasis, kurie teisėjų veiksmai gali būti skundžiami. Studentas taip pat aiškinosi veikusius Lietuvos organus, kurie teisėjams galėjo taikyti atsakomybę – Vyriausiojo Tribunolo visuotinis susirinkimas Apeliacinių rūmų ir Vyriausiojo Tribunolo teisėjų atžvilgiu ir Apeliacinių rūmų visuotinis susirinkimas apylinkių ir apygardų teismų teisėjų atžvilgiu.

I. Garmiūtė ir E. Griškevičiūtė tyrinėjo teisėjų drausminės, baudžiamosios ir civilinės teisinės atsakomybės ypatumus, apžvelgdamos organus, kuriems buvo suteikta kompetencija taikyti teisėjams atsakomybę bei teisinės atsakomybės taikymo tvarką.

S. Genys rašė apie Lietuvos advokatūrą prieš 1933 m. teismų reformą ir po jos⁵³⁸, aprašydamas advokatų teismų rūmų pirmuosius tarybos rinkimus, vykusius 1920 m. gruodžio 5 d. Prisiekusiųjų advokatų tarybai priklausė prisiekusiųjų advokatų ir jų padėjėjų priežiūra. Studentas analizavo keliamus kvalifikacijos ir reputacijos reikalavimus advokatams, jų pareigas ir teises. Studentas pastebėjo, kad 1933 m. liepos 11 d. priėmus Teismų santvarkos įstatymą, padidėjo Lietuvos advokatūros ir teisingumo organų ryšys, pavyzdžiui, advokatą galėjo skirti ir atleisti teisingumo ministras, Advokatų tarybą bei jos statutą tvirtino taip pat teisingumo ministras. Darbo pabaigoje studentas analizavo ir etinę advokatų veiklos pusę, padarydamas išvadą: „Slidus yra advokato kelias, kuriuo prisieina jam vaikščioti. Filosofai, pav. Platonas, Tomas Morus vaizdavo valstybių santvarką, kurioj neturėtų būti advokatų, nes jie esą nesusipratimų ir ginčų tarp žmonių kurstytojai“⁵³⁹.

Apie prisiekusiųjų teismą jau ir prieš tai buvo parašytas ne vienas darbas (žr. straipsnių serijos I ir II dalis). L. Lipmanaitė taip pat ėmėsi šios temos⁵⁴⁰, tačiau analizavo prisiekusiųjų institutą carinėje Rusijoje kartu apžvelgdama Vokietijos, Prancūzijos, Anglijos pavyzdžius.

DARBO TEISĖ

Darbo teisės diplominius darbus vertino VDU Teisių fakulteto Ekonomikos skyriaus dėstytojas J. Bučas, civilinės teisės dėstytojai K. Šalkauskis, S. Bieliackinas, docentas V. Čepas, profesorius V. Biržiška, politinės ekonomijos docentas V. Šalčius.

Studentai darbuose naudojos žurnalu „Sveikata ir darbas“, Lietuvos statistikos metraščių, įstatymais⁵⁴¹, Seimo stenogramomis.

Apie socialinį darbuotojų draudimą rašė V. Duoba⁵⁴², tvirtindamas, kad „valstybės uždavinys neskriausti žmogaus kenksmingomis ūkio pasekomis ir tą ūkį taikyti soc. visuomenės

⁵³⁸ Stasys Genys, „Advokatūra Didž. Lietuvoje iki 1933 metų teismų reformos ir po tos reformos“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–485.

⁵³⁹ Stasys Genys, „Advokatūra <...>“, 43.

⁵⁴⁰ Libė Lipmanaitė, „Prisiekusiųjų posėdininkų teismas Rusijoje“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–505.

⁵⁴¹ Pavyzdžiui, Švenčių ir poilsio įstatymas, Vyriausybės žinios (1930, Nr. 328–2247).

⁵⁴² V? Duoba, „Privalomas draudimas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–366.

gerovei⁵⁴³. Studentas aprašė socialinio draudimo instituto teisinį reglamentavimą įvairiose valstybėse, įskaitant ir Lietuvą. Jis analizavo Ligonių kasų įstatymą⁵⁴⁴ ir jo pataisas.

Socialinio draudimo klausimus taip pat aptarė Z. Bogrianskis, tačiau ne Lietuvoje, o Sovietinėje Rusijoje⁵⁴⁵. Studentas rašė apie nedarbo draudimą, draudimą ligos atveju, neįgaliųjų draudimą, draudimą netekus šeimai maitintojo, socialinio draudimo reglamentavimą sovietiniame darbo kodekse, darbo ginčų nagrinėjimą, drausminę darbuotojų atsakomybę, socialinio draudimo organizavimą.

Darbo sutarties institutas 1925–1934 metų laikotarpyje buvo tyrinėtas bene šešiuose darbuose. 1935 m. šį institutą gvildeno P. Šulaitis⁵⁴⁶. Tarpukaryje buvusioje Kauno gubernijos teritorijoje darbo santykius reglamentavo Įstatymų sąvado X tomo 1 dalies nuostatos bei atskiri nepriklausomoje Lietuvoje priimti įstatymai, pavyzdžiui, jau ankstesnėse šio tyrimo publikacijose minėti Dvarų darbininkų-ordinarininkų samdymo ir atstatymo bei Pramonės darbininkų samdos įstatymai.

Pastarąjį įstatymą detaliau analizavo A. Žakys, apžvelgdamas darbininkų kompensacijos klausimus pramonės įmonėse⁵⁴⁷. Pagal minėtą įstatymą, kompensacija turėjo būti mokama, jei darbdavys neteisėtai nutrauktų sutartį su darbininku, su kuriuo buvo sudaryta terminuota sutartis. Studentas taip pat analizavo kompensacijos mokėjimo normas.

A. Vaitkevičiūtė gvildeno švenčių ir poilsio klausimą⁵⁴⁸. Studentė detaliai analizavo Švenčių ir poilsio įstatymo įvairias redakcijas⁵⁴⁹ bei projektus.

R. Frokaitė rašė apie darbo pasidalijimą, darbo sąvoką, darbo klasę, technikos progresą, ūkio vystymąsi, įvairias teorijas, pradedant škotų filosofo A. Smitho idėjomis⁵⁵⁰.

CIVILINĖ TEISĖ

Diplominius darbus iš civilinės teisės ir proceso vertino profesorius S. Bieliackinas, docentai K. Šalkauskis, V. Jurgutis, T. Petkevičius, A. Tamošaitis, V. Čepas, asistentas A. Penkaitis.

⁵⁴³ V? Duoba, „Privalomas draudimas <...>“, įžanga.

⁵⁴⁴ Ligonių kasų įstatymas, Vyriausybės žinios (1926, Nr. 227–1476).

⁵⁴⁵ Zebas Bogrianskis, „Socialinis draudimas Sovietų Rusijoje“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–476.

⁵⁴⁶ Pranas Šulaitis, „Darbo sutartis“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–410.

⁵⁴⁷ Antanas Žakys, „Darbininkų kompensacija pramonės įmonėse“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–420.

⁵⁴⁸ Antanina Vaitkevičiūtė, „Švenčių ir poilsio klausimas nepriklausomoje Lietuvoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–467.

⁵⁴⁹ Švenčių ir poilsio įstatymas, Vyriausybės žinios (1925, Nr. 181–1236; 1925, Nr. 191–1299; 1930, Nr. 328–2247; 1934, Nr. 445–3113).

⁵⁵⁰ R? Frokaitė, „Darbo pasidalinimo problema“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–482.

Studentai naudojosi Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencija⁵⁵¹, lietuvių kalba rašytais darbais⁵⁵², tarp jų M. Romerio⁵⁵³, G. Rutenbergo⁵⁵⁴, V. Burkevičiaus⁵⁵⁵, A. Tumėno⁵⁵⁶ darbais, novelomis⁵⁵⁷, vokiečių civilinės teisės specialisto L. Enneccerus civilinės teisės vadovėliu, Rusijos imperijos Senato sprendimais, Austrijos, Vokietijos, serbų, kroatų, slovėnų konstitucijomis, vekselių įstatais⁵⁵⁸, carinės Rusijos prekybos įstatais, galiojusiais dalyje Lietuvos, Užnemunės prekybos kodeksu, Prūsijos imperijos prekybos kodeksu.

Asmenys

S. Adomulytė rašė apie fizinio ir juridinio asmens veiksnumą⁵⁵⁹, pradžioje apibūdindama žmogų kaip teisių ir pareigų subjektą, analizavo žmogaus veikimo laisvę, atskirdama veiksnumą nuo teisnumo, aptardama šias sąvokas Vokietijos, Šveicarijos, Prancūzijos teisėje bei remdamasi Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencija.

-
- ⁵⁵¹ Levas Veržbavičius, Vyriausiojo Tribunolo praktika: civilinių įstatymų (X t. 1 d.) reikalu (Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1934); Levas Veržbavičius, Vyriausiojo tribunolo Suvalkijos įstatymų paaiškinimai: (tezės), surinko, sistematizavo ir spaudai paruošė dr. jur. L. Veržbavičius ir pris. adv. pad. G. Kiseiškis (Kaunas: „Literatūros“ knygynas, 1932).
- ⁵⁵² Vincas Augulis-Kazlauskas, Visiems žinotini teisės dalykai iš civilinės teisės, vekselinės teisės, teismų bei notariato santvarkos ir civilinio proceso. Priedėlis: Terminai, įvairūs mokesčiai, antstolių ir notarų taksos (Kaunas: Karvelio ir Rinkevičiaus knygyno leidinys, 1933); M? Krupavičius, Civilinės sutuoktuvės (Kaunas: Šviesa, 1933); Albinas Rimka, Lietuvos visuomenės ūkio bruožai ligi Liublino Unijos metų (Kaunas: Valstybės sp., 1925).
- ⁵⁵³ Mykolas Romeris, „Civilinė metrikacija“, Kultūra 12 (110) (1932): 617–622; Kultūra, 1 (111) (1933): 1–8; Mykolas Romeris, M. „Konkordato žalingumas Lietuvai“, Vaga 1 (1931): 9–13; Mykolas Romeris, „Metrikacijos problema Lietuvoje“, Vaga 1 (1931): 27–39.
- ⁵⁵⁴ Giršas Rutenbergas, „Lex patriae ir lex domicilii Haagos konvencijose ir Pabaltijo valstybių kolizinių normų unifikacija“, Teisė 20 (1931): 113–127; Giršas Rutenbergas, „Kai kurios pastabos Didžiosios Lietuvos piliečių užsieny ir Klaipėdos krašte padarytų civilinių vedybų klausimu“, Teisė 21 (1932): 34–46; Giršas Rutenbergas, „Pastabos dėl Vyriausiojo Tribunolo išaiškinimo Lietuvos piliečių Latvijoje sudarytų jungtvių ir jų persiskyrimo reikalu“, Teisė 24 (1933): 282–302 ir t.t.
- ⁵⁵⁵ Vilhelmas Žanas Burkevičius, Globa ir jos organai civilinėje srityje: veikiančiųjų Lietuvos ir kelių svetimų globos įstatymų palyginamoji apžvalga bei esamoji dabar mūsų teismų globos bylose praktika (Kaunas: D. Gutmano knygyno leidinys, 1932); Vilhelmas Žanas Burkevičius, „Legatarų interesai vyresniojo notaro įstaigoje“, Teisė 15 (1929): 43–45.
- ⁵⁵⁶ Antanas Tumėnas, Komunalinės politikos 1931–32 mt. paskaitų užrašai. Straipsnio autorė nerado šių užrašų.
- ⁵⁵⁷ Lietuvos novelos: veikiančiųjų 1935.III.16 d. Lietuvos įstatymų ir įsakymų, paskelbtų „Vyriausybės žiniuose“ 1–476 nr., rinkinys, sudarė K. Šalkauskis (Kaunas: Spaudos fondas, 1935).
- ⁵⁵⁸ Vekselių įstatai: (įst. sav. XI t. 2 d. 1903 m. leid.): su paaiškinimais pagal Rusų Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimus. Redagavo pris. adv. pad. S. Fridmanas, kalbą žiūrėjo pris. adv. pad. J. Abramavičius (Kaunas: „Literatūros“ knygyno leidinys, 1931); Mečislovas Bortkevičius, Vekselių įstatai: praktiškas vadovėlis (Kaunas, Marijampolė: „Dirvos“ b-vės leidinys, 1929).
- ⁵⁵⁹ Sofija Adomulytė, „Veiksmingumas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–352.

Daiktinė teisė, nuosavybės teisė

S. Balčiūnas rašė apie nuosavybės teisės apribojimo institutą⁵⁶⁰, įvardydamas keletą šio apribojimo rūšių – viešojo, privataus pobūdžio nuosavybės teisės apribojimai, nuosavybės teisės apribojimai dėl naudojimosi miškais, laukais, vandenimis. Studentas analizavo tiek carinės Rusijos X tomo 1 dalį, tiek Užnemunėje galiojusio Napoleono kodekso normas, susijusias su nuosavybės teisių apribojimu, o taip pat atskirus jau nepriklausomoje Lietuvoje priimtus įstatymus⁵⁶¹.

Nuosavybės teisės instituto raidą, kilmę, doktrinas, nuosavybės teisių įgijimo būdus, bendrosios nuosavybės teisę, nuosavybės teisės išnykimo klausimus nagrinėjo J. Stepanauskas⁵⁶². Studentas padarė išvadą, kad „pas mus veikiantieji seni (rusų, vokiečių, Napoleono kodeksas ir Pabaltės rinkinys) įstatymai ne tik sudaro painumą dėl didesnių ar mažesnių skirtingų pažiūrų į vieną kitą dalyką, ne tik kad neturi atsakymo į kai kuriuos klausimus, bet jau ir neatitinka pilnai mūsų laikų dvasiai, dėl ko jie prašyte prašosi energingo skubaus reformatoriaus“⁵⁶³.

Keli studentai rašė apie radinius⁵⁶⁴. Studentai prisiminė 1468 m. Kazimiero teisyne, kuriame, jų nuomone, ir buvo pirmąkart Lietuvos teisėje užfiksuotas radinio institutas, Lietuvos statusus, žinoma, ir Lietuvoje galiojusio Įstatymų sąvado X tomo 1 dalies straipsnius, pagal kuriuos radiniu buvo laikomas daiktų ir kitų kilnojamųjų turtų įgijimas, kurių savininkas nebuvo žinomas, o žmogus, radęs pamestą daiktą, turėjo apie tai pranešti per tris savaites policijai nuo radimo dienos. Jei daiktas buvo vertas daugiau nei 500 litų, apie tai buvo pranešama Vyriausybės žiniose.

J. Stanaitis analizavo valdymo ir daiktų įgyjamą ir ieškinio senatį⁵⁶⁵, šių institutų kilmę, raidą, remdamasis Napoleono kodekso ir Įstatymų sąvado X tomo 1 dalies nuostatomis.

P. Krasnickas tyrinėjo neveiksnių asmenų turto valdymo ir rūpybos klausimus⁵⁶⁶, apibrėždamas neveiksnių asmenį, jo nekilnojamojo turto, vertybinių popierių, grynųjų pinigų, kilnojamųjų daiktų, įmonių valdymo ir apsaugos institutą natūralioje šeimos aplinkoje, labdaros organizacijų vykdomą turto valdymą, valstybės organizuotą valdymą, neveiksnaus asmens turto interesų atstovavimą.

K. Paužuolytė rašė apie miestų savivaldybių nekilnojamojo turto valdymą⁵⁶⁷, primindama, jog pirmieji miestai Lietuvos teritorijoje radosi XIII amžiuje, iš kurių vėliau išsi-

⁵⁶⁰ Stasys Balčiūnas, „Nuosavybės teisės apribojimai“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–356.

⁵⁶¹ Pavyzdžiui: Medžioklės įstatymas, Vyriausybės žinios (1925, Nr. 191–1294).

⁵⁶² Juozas Stepanauskas, „Nuosavybės teisė“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–406.

⁵⁶³ Juozas Stepanauskas, „Nuosavybės teisė <...>“: 33.

⁵⁶⁴ Simonas Berenšteinas, „Radinys“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–362; M? Sesickis, „Radinys“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–402.

⁵⁶⁵ Juozas Stanaitis, „Valdymo ir ieškinio įsisenėjimas pagal Napoleono kodeksą ir X t. I d“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–405.

⁵⁶⁶ Pranas Krasnickas, „Neveiksmingųjų asmenų ir jų turto globos teisės institutas Lietuvoje *de lege ferenda*“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–377.

⁵⁶⁷ Ksavėrija Paužuolytė, „Miestų savivaldybių nekilnojamųjų turtų tvarkymas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–391.

vystė prekybos centrai tokie kaip Vilnius, Trakai, Kaunas, Naugardas, Minskas, Polockas, Vitebskas, Luckas ir t. t.

A. P. Senikas analizavo nekilnojamojo turto įkeitimą⁵⁶⁸, šio instituto istoriją, sampratą, įkeitimo šalis, objektą, įkeitimą tarp privačių asmenų ir valdžios ar kredito įstaigų, įkaito davėjo interesų garantijas, įkeisto daikto nedalomumą, įkeitimo teisės pabaigą.

J. Urbietis rašė apie nekilnojamąjį turtą⁵⁶⁹, pateikdamas apibrėžimą, analizuodamas žemę ir jos priklausinius, aptardamas valstybės, įstaigų, viešą ir privatų turtą, nekilnojamojo turto įsigijimo ir perleidimo būdus, ekspropriaciją, teisių į turtą suvaržymus dėl žemės nusausinimo darbų, trobesių statybos, susisiekimo.

J. Variakojis rašė apie valdymo arba posesorinius ieškinius⁵⁷⁰, analizuodamas romėnų teisę, Vakarų Europos valstybių bei Lietuvos patirtį.

Šeimos teisė

Studentai domėjosi santuoka⁵⁷¹, nagrinėdami ją kaip bažnytinę procedūrą ir kaip civilinės teisės institutą. Kaip ir ankstesnių metų diplominiuose darbuose, studentai paryškino tas pačias problemas, t.y. civilinės metrikacijos nebuvimą Lietuvoje, tai, kad Valstybės Taryba nesėkmingai nuo 1930 metų rengė santuokos, gimimo ir mirties aktų registracijos įstatymą, pastebėdami „Tiktai kunigija, kuri, kaip apskaičiuota, už metrikaciją ir jungtuves gauna vidutiniškai apie 2 milijonu litų kasmet, kelia didžiausią triukšmą prieš civilinės metrikacijos įvedimą. Ji per sakyklas ir spaudą gąsdina tikinčiuosius, kad civilinė metrikacija pražudysianti Lietuvą“⁵⁷².

M. Giršovičiūtė-Blumbergienė rašė apie vyro ir žmonos turto⁵⁷³ paveldėjimą vienam iš jų mirus, analizavo išlaikymo klausimus, pavyzdžiui, ar galima žmonos išlaikymą nustatyti sutartimi ir ar tokia sutartis jai privaloma, ar privalo vyras išlaikyti žmoną, su kuria gyvena atskirai dėl jos kaltės, kokiais atvejais žmona turi išlaikyti vyrą ir pan.

S. Kuklys rašė apie išrangą⁵⁷⁴, t.y. žmonos turtą, kurį ji atsineša į šeimą po santuokos sudarymo, apie to turto apsaugą, norint išvengti galimų ginčų.

⁵⁶⁸ Antanas Petras Senikas, „Nekilnojamojo turto įkeitimas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–401.

⁵⁶⁹ Jonas Urbietis, „Nekilnojamasis turtas“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–465.

⁵⁷⁰ Jonas Variakojis, „Romėnų teisės posesoriniai interdiktai ir Lietuvoje veikiančių civilinių įstatymų posesoriniai ieškiniai“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–469.

⁵⁷¹ Aleksandras Bauža, „Vedybos kaip civilinis teisės institutas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–359; Jurgis Blieka, „Civilinės jungtuvės“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–363; Julius Katilius, „Civilinės ir bažnytinės jungtuvės“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–372.

⁵⁷² Jurgis Blieka, „Civilinės jungtuvės <...>“, 26.

⁵⁷³ Dveira Maša Giršovičiūtė-Blumberienė, „Vyro ir žmonos tarpusavio alimentacija Lietuvos teise“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–486.

⁵⁷⁴ Silvestras Kuklys, „Išranga“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–500.

Ir toliau studentus domino vaikų ir tėvų santykių teisiniai aspektai – net septyni studentai ėmėsi juos analizuoti⁵⁷⁵. R. Berenšteinas kėlė klausimą, kurios teisės šakos normos reglamentuoja tėvų ir vaikų santykių teisinius aspektus, pateikdamas atsakymą, jog tokius santykius reglamentuoja viešosios civilinės teisės normos, tvirtindamas, jog „šeimos reikalai taipogi tėvų ir vaikų santykiai jau nebėra tik privatiniai šeimos narių reikalai“⁵⁷⁶. E. Blochaitė, V. Ribikauskas, J. Seilius analizavo tėvų ir vaikų turto santykius, teises ir pareigas, tėvų valdžios vaikams dalijimą tėvams išsiskyrus, tėvų ir vaikų išlaikymo klausimus, vaikų auklėjimo, taisomąsias priemones. L. Pakempnerytė rašė apie santuokoje gimusių ir nesantuokinių vaikų turtines teises. D. Venclauskaitė tyrinėjo nesantuokinių vaikų turto teisę pagal Talmudo, kanonų teisę, to meto Vokietijos, Sovietų Sąjungos, Prancūzijos, Šveicarijos ir Lietuvos teisę. J. Danilavičius rašė apie įvaikinimo institutą.

Globos, rūpybos klausimai taip pat buvo gvildinti⁵⁷⁷. Buvo apžvelgta globos įstaigų kompetencija, globėjų, „saugotojų, prižiūrėtojų“ statusas, remiantis Klaipėdos krašte, Suvalkijoje, Palangos valsčiuje, buvusiose Kauno ir Vilniaus gubernijose galiojusiais teisės aktais.

Paveldėjimo teisė

Paveldėjimo teisė ir toliau domino studentus – keturi jų rašė apie testamentus, įpėdinius⁵⁷⁸. P. Baltuška aprašė testamento sudarymo ir panaikinimo aspektus pagal galiojusius teisės aktus dalyje Lietuvos, Suvalkijoje, Klaipėdos krašte, išvelgdamas Lietuvoje galiojusio teisinio reglamentavimo įvairovės problemas: „O kaip dabar yra, kartais žmonėms sudaro sunkumų, pav. žmogus gyvena Kaunijoje, vėliau persikelia gyventi Suvalkijon ir čia nori sudaryti naminį testamentą, bet nežino kaip“⁵⁷⁹. V. Žotkevičius rašė apie įpėdinių atsisakymą

⁵⁷⁵ Rubinas Berenšteinas, „Tėvų ir vaikų santykiai pagal X t. 1 d.“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–361; L? Pakempnerytė, „Teisėtų ir neteisėtų vaikų bei tėvų savitarpio išlaikymo klausimas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–388; Danuta Venclauskaitė, „Pavainikių vaikų turto paveldėjimas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–415; Estera Blochaitė, „Tėvų ir vaikų asmeniniai santykiai pagal veikiančius Lietuvoje civilinius įstatymus“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–430; Juozas Danilavičius, „Įvaikių ėmimas materialinių bei procesualinių normų šviesoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–431; Vaclovas Ribikauskas, „Tėvų ir vaikų asmens teisės“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–456; Jonas Seilius, „Tėvų ir vaikų santykiai (pagal Civil. įst. X t. 1 d.)“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–457.

⁵⁷⁶ Rubinas Berenšteinas, „Tėvų ir vaikų <...>“: 1.

⁵⁷⁷ Lazeris Goldšteinas-Gurvičius, „Nepilnamečių globos institutas pagal veikiančius Lietuvoje įstatymus“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–368.

⁵⁷⁸ Petras Baltuška, „Testamento sudarymas ir panaikinimas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–357; Vytautas Žotkevičius, „Atsisakymas nuo įpėdinsybės“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–421; Vytautas Alfonsas Valiulis, „Atstovavimo teisė įpėdinystėj pagal veikiančius Lietuvoje rusų X t. 1 d. įstatymus“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–466; Liucija Bielkevičiūtė, „Ypatingieji testamentai“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–475; Janina Ceranaitė, „Įšmarų turtas“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–478.

⁵⁷⁹ Petras Baltuška, „Testamento sudarymas <...>“: 29.

nuo palikimo pagal Įstatymų sąvado X tomo 1 dalį, Pabaltės įstatymus, Klaipėdos krašte galiojusius teisės aktus bei Napoleono kodeksą. V. A. Valiulis tyrinėjo atstovavimo institutą paveldėjime pagal Įstatymų sąvado X tomo 1 dalį. L. Bielkevičiūtė iš oficialių testamentų detaliau analizavo karių testamentus bei kaime gyvenančių asmenų sudarytus testamentus, kurie pagal to meto teisinį reglamentavimą priklausė „ypatingųjų“ testamentų rūšiai. J. Ceranaitė rašė apie palikimą, kuris per įstatymais nustatytą laiką neperėjo įpėdiniams, galintiems jį paveldėti. Studentė pateikė tokį šio reiškinių, kuris tarpukaryje buvo vadinamas „išmarų turtu“, apibrėžimą: „<...> išmarų turtas, tai likęs mirusio turtas, kuriam jokio įpėdinio neatsirado ar atsiradęs negalėjo savo teisių įrodyti“⁵⁸⁰.

Prievolių teisė

Studentai rašė apie civilines sutartis⁵⁸¹. P. Mikšio darbas buvo apie sandorius, pateikiant sutarties sąvoką, sandorių tipus – vienašaliai (testamentai, dovanojimas, palikimo priėmimas), dvišaliai sandoriai (sutartys). Studentas tvirtino, kad buvo sudaromos tiek viešosios, tiek civilinės teisės sutartys. Darbo autorius aprašė sutarčių sudarymą, formas, sutarties dalyką, elementus, vykdymą, neįvykdymo pasekmes, sandorių negaliojimo pagrindus (prievarta, klaida).

J. Sidabras rašė apie pirkimo pardavimo sutarties sampratą, elementus, objektus, sutarties objekto kainą, sutarties šalių pareigas.

J. Smetona, pagal 1912 m. Rusijos imperijos Prekybinio komiso sutarties įstatymą, galiojusį buvusioje Kauno gubernijoje, tyrinėjo komiso sutartis, komiso sutarties instituto kilmę, raidą, komisionieriaus pareigas, teises, prekių priežiūrą, saugojimą, komiso sutarties pabaigą.

P. Varkala taip pat tyrinėjo komiso sutarčių institutą, detaliau apžvelgė komitento teises ir pareigas.

Prievolių išnykimo pagrindus tyrinėjo L. Tamošauskas⁵⁸², remdamasis Rusijos imperijos sąvado X tomo 1 dalies nuostatomis. Studentas aiškinosi prievolės sampratą, sutarčių institutą, aptarė prievolių išnykimo pagrindų teorijas. Darbo autorius pastebėjo, kad buvusioje Kauno gubernijoje veikusios Įstatymų sąvado X tomo 1 dalies nuostatos aiškiai nereglamentavo prievolių išnykimo pagrindų.

J. Gaška rašė apie dovanojimo institutą, dovanojimo objektus, subjektus, formas, dovanos grąžinimą, pagal carinės Rusijos įstatymų sąvado X tomo 1 dalį ir Užnemunėje galiojusį Napoleono kodeksą⁵⁸³.

⁵⁸⁰ Janina Ceranaitė, „Išmarų turtas <...>“: 2.

⁵⁸¹ Povilas Mikšys, „Sutartys“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–383; Jonas Sidabras, „Pirkimas-pardavimas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–403; Julius Smetona, „Prekybinio komiso sutartis“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–404; Petras Varkala, „Komisinės sutartys“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–413.

⁵⁸² Liūdas Tamošauskas, „Prievolių išnykimo pagrindai pagal X T. I d.“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–411.

⁵⁸³ Juozas Gaška, „Dovanojimas Civ. Įst. X t. I d. ir Napoleono kodekse“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–367.

Autorių teisių tematika prieš tai tyrinėtuose laikotarpiuose buvo apžvelgta keliuose darbuose. 1935–1937 metais ši tema buvo paliesta viename darbe⁵⁸⁴. J. Poliakovas analizavo autorių teises literatūros kūriniams. Studentas aprašė autorių teisių juridinę prigimtį, istoriją, autorių teisių objektą, subjektą, turinį bei teisinę atsakomybę už pažeistas autorių teises.

Žemės perleidimo ir įgijimo formas buvusioje Kauno gubernijoje aprašė J. Grigonis⁵⁸⁵, remdamasis Įstatymų sąvado X tomo 1 dalimi ir XVI tomo I dalimi.

Verslo teisė

Verslo teisė buvo analizuota viename darbe⁵⁸⁶. A. Kazlas savo darbu bandė įrodyti, jog tai yra atskira teisės šaka. Studentas savo mintis gausiai iliustravo įvairiausių šalių patirtimi, darbe naudojo per 500 rusų ir vokiečių kalbomis rašytų šaltinių, o pats darbas savo apimtimi priminė disertacinį tyrimą – 300 puslapių. Iš studento prakalbos paaiškėjo, kad šis darbas iš tiesų nebuvo diplominis darbas, o podiplominis. Manytina, tai ir buvo disertacinis tyrimas. Studentas prakalboje pabrėžė, kad jo diplominis darbas buvo rašytas taip pat iš prekybinės teisės, tačiau žymiai trumpesnis nei šis tyrimas. Straipsnio autorei nepavyko rasti A. Kazlo diplominio darbo, taip pat nepavyko sužinoti, ar rastasis disertacinis tyrimas buvo kada apgintas.

L. Rozentalytė rašė apie akcines bendroves, vadintas pilnomis bendrovėmis arba prekybinėmis bendrovėmis, tiesa, kurios, pagal to meto apibrėžimą, gali priminti šių laikų individualią įmonę, nes jos nariai turėjo atsakyti savo turtu⁵⁸⁷. Taigi studentė tyrinėjo šių bendrovių narių atsakomybę.

CIVILINIS PROCESAS

Žinia (žr. I dalies išvadas), Lietuvoje galiojo carinės Rusijos įstatymų sąvadas, kurio XVI tomas reglamentavo civilinį procesą. Tačiau nepriklausomybės laikotarpiu buvo padaryti kai kurie pakeitimai. Tad J. Mika skyrė darbą civilinio proceso teisinio reglamentavimo pakeitimams nuo 1918 iki 1936 metų⁵⁸⁸, įvardydamas visus nepriklausomoje Lietuvoje priimtus įstatymus dėl civilinio proceso.

Atstovavimo institutą, įgaliojimo sutarties sąvoką, objektą, įgaliotinio atlygio klausimus gvildeno L. Rapoportas⁵⁸⁹, remdamasis Įstatymų sąvado X tomo 1 dalimi, Napoleono kodeksu, buvusios Kuršo gubernijos civiliniu kodeksu.

⁵⁸⁴ Jurgis Poliakovas, „Autoriaus teisė literatūros kūriniams“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–395.

⁵⁸⁵ Juozas Grigonis, „Žemės nuosavybė ir jos įgijimo aktai Kaunijoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–437.

⁵⁸⁶ Antanas Kazlas, „Prekybinės teisės savarankiškumas“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–497.

⁵⁸⁷ Liuba Rozentalytė, „Pilnosios bendrovės narių atsakomybė“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–415.

⁵⁸⁸ Juozas Mika, „Civilinio proceso įstatymų keitimasis Lietuvos Respublikoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–450.

⁵⁸⁹ L? Rapoportas, „Atstovavimas įgaliojimu“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–455.

BAUDŽIAMOJI TEISĖ

Baudžiamosios teisės ir proceso temomis parašytus darbus vertino docentai V. Stankevičius, V. Jurgutis, K. Žalkauskas, A. Tamošaitis.

Studentai rėmėsi publikacijomis iš žurnalų „Židinys“, „Kultūra“, „Medicina“, dienraščių „Lietuvos aidas“, „Lietuvos žinios“, „Lietuva“, lietuvių kalba rašyta negausiais moksliniais veikalais⁵⁹⁰, Kriminalistikos žinyrais⁵⁹¹, Valstybės saugumo departamento leidiniais⁵⁹², Centrinio statistikos biuro leidiniais⁵⁹³, žurnalo „Teisė“ straipsniais⁵⁹⁴, užsienio mokslininkų darbų vertimais į lietuvių kalbą⁵⁹⁵. Studentai ir toliau gausiai rėmėsi rusų kalba rašyta literatūra⁵⁹⁶, naudojosi Vokietijos⁵⁹⁷, Italijos, Danijos, Lenkijos, Sovietų Sąjungos baudžiamaisiais kodeksais. Nevengė ir kitų sričių specialistų darbų⁵⁹⁸. Studentai taip pat naudojosi Administracijos organams ir policijai nusikalstamiems darbams tirti ir byloms kelti instrukcija, Vyriausiojo

⁵⁹⁰ Jurgis Dabrila, Nusikaltimai ir jų išnykimo perspektyva, arba Svarbių reformų problemos, (Kaunas: Valstybės sp., 1926); Vladimiras Stankevičius, Baudžiamosios teisės istorijos pamatiniai bruožai. „Atsakingumo principas Izraelio tautos teisėje. II. Atakingumo principas Romėnų teisėje“, Teisių fakulteto darbai 6 (1932): 511–588; Petras Ruseckas, Visuomenės kova su nusikaltimais (Kaunas: Valstybės saugumo departamentas, 1937); Petras Malakauskis, Baudžiamosios teisės (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teol.-Filosofijos fakulteto leidinys, 1934).

⁵⁹¹ Kazys Oželis, „Predisponuojamieji neuropsichinių sutrikimų momentai ir kriminogeninė jų įtaka nusikalstamumui“, Kriminalistikos žinyras, 1 (1935).

⁵⁹² Kovokime su nusikaltimais. Straipsnių rinkinys (Kaunas: Valstybės saugumo departamentas, 1933).

⁵⁹³ Lietuvos statistikos metraštis (Kaunas: Centralinis statistikos biuras, 1927-); Statistikos biuletėnis (Kaunas: Centralinis statistikos biuras, 1923-).

⁵⁹⁴ N? Radvila, „Suklastotų dokumentų aiškinimas“, Teisė 33 (1936): 97–101; Karolis Žalkauskas, „Tarp-tautinio Baudžiamojo ir Penitenciarinio Kongreso, įvykusio 1935 m. rugpjūčio mėn. Berlyne, priimtos rezoliucijos“, Teisė 32 (1935): 480–487; Č? Butkys, „Probation system“, Teisė 29 (1935): 51–60; Zigmas Toliušis, „Mažamečių nusikaltimai ir kova su jais Lietuvoje“, Teisė 2 (1922): 1–12; Mykolas Romeris, „Auklėjamosios drausmės kolonijos Šveicarijoje“, Teisė 4 (1923): 11–29; J? Šipelis, „Mažamečių nusikaltimai ir kova su jais Lietuvoje ir kitose valstybėse“, Teisė 16 (1929): 37–60; Levas Veržbavičius, „Mažamečių nusikaltėlių atidavimo į drausmės bei auklėjamasias įstaigas juridinė reikšmė“, Teisė 17 (1930): 40–45; Vladimiras Lazersonas, „Vaikų nusikaltėlių psichologija ir kova su jais“, Teisė 19 (1931): 44–59; Marius? Jonaitis, „Nepilnamečių apsauga Belgijoje“, Teisė 21 (1932): 55–59.

⁵⁹⁵ Cesare Beccaria, Apie nusikaltimus ir bausmes, vertė R. Burokas, prataris V. Stankevičiaus (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1935).

⁵⁹⁶ Ravyzdžiui, Григорий Васильевич Демченка, Наказание по Литовскому Статуту в его трех редакциях (1529, 1566 и 1588 гг.) (Киев: типография Императорского университета св. Владимира, В. И. Завадского, 1894); Иван Иванович Лаппо, Литовский статут в Московском переводе-редакции (Юрьев: типография К. Маттисена, 1916); Иоанникий Алексеевич Малиновский, Учение о преступлении по Литовскому Статуту (Киев: Тип. Имп. Ун-та св. Владимира, 1894).

⁵⁹⁷ Vokietijos valstybės baudžiamosios teisenos tvarka: 1877 ir 1934 metų redakcijos su Klaipėdos krašto Seimelio pakeitimais ir papildymais, išvertė ir dalykų rodyklę sudarė L. Nezabitauskis (Kaunas: A. Narkevičiaus sp., 1935); Vokietijos valstybės baudžiamojo įstatymo knyga: 1871 m. gegužės mėn. 15 d., išvertė ir dalykų rodyklę sudarė L. Nezabitauskis (Kaunas: A. Narkevičiaus sp., 1935).

⁵⁹⁸ Juozas Blažys, Įvadas į psichiatriją (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fak. leidinys, 1935).

Tribunolo „spausdintais ir nespausdintais“⁵⁹⁹ sprendimais ir visuotinių susirinkimų nutarimais, taip pat dalyje Lietuvos galiojusiu Baudžiamuoju kodeksu bei jo komentaris⁶⁰⁰.

Baudžiamojo kodekso pakeitimai nepriklausomoje Lietuvoje

Kaip žinia, tarpukario Lietuvoje galiojo carinės Rusijos baudžiamasis kodeksas⁶⁰¹. Tačiau per nepriklausomybės laikotarpį buvo atlikti tam tikri to įstatymo pakeitimai, papildymai. Taigi vienas darbas buvo dedikuotas aprašyti šiuos papildymus ir pakeitimus⁶⁰². A. Plėta apžvelgė dešimties straipsnių pakeitimus, susijusius su bausmių sistemos tobulinimu, kariuomenės vengimu, gydytojo praktikos vertimusi, kėsinimusi į valstybės vadovo gyvybę, neteisėtą ginklo laikymu, tiesos neatitinkančios informacijos apie valdžios ir jos įstaigų darbus sklaidimu, politiniais nusikaltėliais.

Baudžiamoji atsakomybė

Apie baudžiamosios atsakomybės norminį pagrindą rašė G. Soloveičikas⁶⁰³. Studentas, naudodamasis labai turtinga anglų ir vokiečių kalbomis rašyta literatūra, analizavo baudžiamosios teisės principo – nėra bausmės, jei nėra įstatymo – kilmę, raidą, vystymąsi Vokietijos, Anglijos, JAV, Prancūzijos, Italijos, Vengrijos, Šveicarijos, Belgijos, Austrijos, Olandijos teisės sistemose.

P. Jonavičius skyrė savo darbą lengvinančių aplinkybių institutui⁶⁰⁴, lygindamas Didžiojoje Lietuvoje ir Klaipėdos krašte veikusią baudžiamųjų įstatymų normas. Studentas darbe gausiai rėmėsi Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencija bei kitose valstybėse galiojusio teisinio reglamentavimo pavyzdžiais.

Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė

J. Arnastauskas vienas pirmųjų studentų, rašiusių juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės tematika⁶⁰⁵, keldamas klausimą, ar gali apskritai juridinis asmuo padaryti nusikaltimą,

⁵⁹⁹ Kazys Laucevičius, „Policija kaip kaltintojas apylinkės, apygardos ir pulko teisme“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–503: 5.

⁶⁰⁰ Baudžiamasis statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų, spaudai parengė M. Kavolis, S. Bieliackinas (Kaunas: D. Gutmano knygynas, 1934).

⁶⁰¹ Baudžiamasis kodeksas, Laikinosios vyriausybės žinios (1919, Nr. 2–3/26).

⁶⁰² Andrius Plėta, „Baudžiamojo statuto papildymai ir pakeitimai“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–394.

⁶⁰³ Grigorijus Soloveičikas, „Istorinė dėsniio „*nulla poena sine lege*“ raida Vakarų Europos teisės“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–462.

⁶⁰⁴ Petras Jonavičius, „Lenginančių aplinkybių institucijos (sulyginimas Didž. Lietuvoj veikiančio Baudžiamojo Statuto su Klaipėdos krašto veikiančių Baudžiamuoju Statutu)“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–496.

⁶⁰⁵ Jurgis Arnastauskas, „Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–355.

gvildendamas kolektyvinės atsakomybės teorijas, aptardamas juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės ribas, sankcijas ir jų rūšis, tarptautinės baudžiamosios atsakomybės idėją.

Nusikalstamos veikos stadijos ir formos

I. Kazlauskas rašė apie nusikalstamos veikos stadijas ir formas – rengimąsi ir pasikėsinimą⁶⁰⁶, pateikdamas įvairiausių to meto mokslininkų teorijų. Pavyzdžiui, jis rašė: „Pas mus pav. aukos sekiojimas, kliūčių pašalinimas, nusikaltėlio pasislėpimas tinkamoj nusikaltimui padaryti patogioje vietoje, nelaikomi rengimu, o anot Meyerio, jie turi būti laikomi rengimu, nes jie sudaro pasėkos sąlygą“⁶⁰⁷.

Nusikaltimas

K. Vektaris savo darbe tyrinėjo kaltės formų raidą⁶⁰⁸ žydų, graikų, romėnų teisėje, *dolus indirectus* ir *dolus eventualis* valios, vaizdinių ir motyvų teorijas, A. Löfflerio trijų kaltės formų teoriją.

Apie nepakaltinamumą rašė vienas studentas⁶⁰⁹ (iš ankstesnių darbų apie nepakaltinamumą buvo parašyti bent trys darbai). J. Petrauskas aprašė pakaltinamumo sąvokos kilmę, istoriją, riboto pakaltinamumo institutą, nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumus.

R. Liachevickas analizavo pavojaus, veikos sampratą, nusikaltimų priežastis, prevencines, kardomąsias priemones, jų taikymo problematiką, bausmes ir poveikio priemones⁶¹⁰.

Apie nusikaltimus turtui rašė V. Jasinskaitė⁶¹¹. Čia buvo aprašytas tyčios klausimas, tvirtinant, kad „iš subjektyvinės pusės pasisavinimo veiksmas privalo būti tyčios darbu“⁶¹².

Šmeižto ir garbės problematika buvo analizuota ne viename darbe (žr. I ir II šios serijos straipsnių dalis). T. Kiškytė-Šabūnienė taip pat ėmėsi šios temos⁶¹³. E. Zabarauskas rašė apie nusikaltimus garbei⁶¹⁴, konkrečiau studentas koncentravosi ties įžeidimo forma – nuoskauda, garbės samprata, šmeižtu, baudžiamąja atsakomybe. Studentas, remdamasis Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencija, nustatinėjo, kas yra kvalifikuota ir paprasta nuoskauda. Pavyzdžiui,

⁶⁰⁶ Isakas Kazlauskas, „Rengimas ir pasikėsinimas“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–498.

⁶⁰⁷ Isakas Kazlauskas, „Rengimas ir pasikėsinimas <...>“: 32.

⁶⁰⁸ Motiejus Vektaris, „Kaltės formų raida“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–414.

⁶⁰⁹ J? Petrauskas, „Pakaltinamumas Baudž. Statute 39 str.“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–393.

⁶¹⁰ R? Liachevickas, „Pavojingoji būklė ir visuomenės apsaugomosios priemonės“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–447.

⁶¹¹ Vaida Jasinskaitė, „Pasisavinimas mūsų baudž. statuto dėsnuose“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–369.

⁶¹² Vaida Jasinskaitė, „Pasisavinimas <...>“: 15.

⁶¹³ Tatjana Kiškytė Šabūnienė, „Tikrumo įrodymas šmeižime“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–375.

⁶¹⁴ Eduardas Zabarauskas, „Garbės įžeidimas nuoskaudos būdu“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–417; Danielius Pučinskas, „Garbės sąvoka ir įžeidimas mūsų B. St. 530 str.“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–453.

jis tvirtino, kad „<...> nuoskauda, padaryta policininkui, miško eiguliui arba kitam tarnautojui, nenurodytam Baudžiamojo statuto 532 str., yra paprasta, o ne kvalifikuota nuoskauda“⁶¹⁵. D. Pučinskas taip pat gvildeno garbės, įžeidimo, nuoskaudos sampratas.

1932 m. buvo parašytas pirmas darbas apie teisinius nėštumo nutraukimo aspektus. 1935 ir 1937 metais pasirodė dar du darbai apie nėštumo nutraukimą⁶¹⁶ – kaip apie nusikalstamąją veiką. V. Banio darbas buvo ne vien teisinis – jis apžvelgė ir kitus aspektus, pavyzdžiui, statistinius gimstamumo, nėštumo nutraukimo duomenis, aborto įtaką moters sveikatai. Studentas analizavo žmogaus gimimo momento nustatymo teorijas kaip juridiškai ginčijamus dalykus. Studentas tyrinėjo X tomo 1 dalies 465–466 straipsnius, o taip pat Klaipėdos krašte veikusio Prūsijos imperijos baudžiamojo kodekso 1926 ir 1933 metų novelas. Studentas atliko ir kitose valstybėse galiojusio teisinio reglamentavimo lyginamąją analizę. I. Ippas savo darbe pateikė pasiūlymus – įstatymais numatyti išimtis, kuomet nėštumo nutraukimas galėjo būti legalizuotas.

Nusikaltimai žmogaus laisvei buvo aptarti M. Zivaitės darbe⁶¹⁷. Studentė aptarė laisvės sampratą, nusikaltimų žmogaus laisvei raidą bei nagrinėjo Baudžiamojo kodekso straipsnius.

Nusikaltimai žmogaus gyvybei buvo aptarti viename darbe⁶¹⁸. Čia buvo įvardytas nusikaltimo objektas, subjektas, veika, priešingai teisei, tikslas (godumas, noras paveldėti turta, pasipelninti), įvardytos nužudymo rūšys – bendrasis, paprastasis, kvalifikuotasis, privilegijuotasis, dalyvavimas nužudyme, vaisiaus nužudymas, vaikžudystė, neatsargus nužudymas. Studentas taip pat bandė suprasti žmogžudžio psichologiją, psichiką, narkotikų (alkoholis buvo laikomas narkotiku) įtaką nusikaltimams, pateikė nužudymų statistiką Lietuvoje.

Senatis

Senaties institutą baudžiamojoje teisėje analizavo A. Bukauskas⁶¹⁹. Tuo metu buvo išskiriamos tardymo, sprendimo ir bausmės vykdymo senatys.

Nusikaltimų priežasčių beiėškant

Keli studentai bandė aiškintis nusikaltimų ekonomines socialines priežastis. F. S. Frenkelis pagrindinėmis priežastimis įvardijo tinkamos gyvenamosios vietos nebuvimą, aukštas maisto kainas, alkoholizmą, valkatavimą⁶²⁰.

⁶¹⁵ Eduardas Zabarauskas, „Garbės įžeidimas <...>“: 26.

⁶¹⁶ Vladas Banys, „Gemalui galo padarymas“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–358; Izraelis Ippas, „Abortas“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–492.

⁶¹⁷ M? Zivaitė, „Nusikaltimai asmens laisvei“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–419.

⁶¹⁸ Petras Ambrozas, „Nužudymas“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–474.

⁶¹⁹ Antanas Bukauskas, „Pasenėjimas baudžiamojoje teisėje“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–477.

⁶²⁰ Frankas Samuelis Frenkelis: „Nusikaltimų socialiniai faktoriai“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–481.

T. Zaleskis analizavo ekonominius nusikalstamumo veiksnius⁶²¹ ir padarė išvadą, kad kovoje su nusikalstamumu nepakanka vien tik kalėjimų administracijos, prokurorų, policijos, bet „turi būti įtraukti <...> politikai, ekonomistai, teisininkai, sociologai, savivaldybės, mokslininkai <...>, mokytojai“⁶²² ir t. t.

Karo baudžiamoji teisė

Tarpukario Lietuvoje egzistavo karo baudžiamosios teisės šaka ar pošakis. K. Rudminas rašė apie įsakymo vykdymą karo baudžiamajoje ar baudžiamajoje teisėje⁶²³. Studentas darbe tyrinėjo įsakymo sampratą, pagrindus, vykdymą, vertino vyriausiojo kariuomenės vado valios pareiškimą, pavaldinio atsakomybę už nusikalstamą veiką, kilusią dėl įsakymo vykdymo. Jis, remdamasis vokiečių humanitarinės teisės specialisto Fritz van Calker mintimis, tvirtino, kad įsakymas yra vieno asmens valios pareiškimas kitam, turinčiam klausyti, ką nors daryti arba ko nors nedaryti.

Teismo medicina

J. Gliudžys rašė teismo medicinos tema – apie nusikaltėlių psichopatologiją⁶²⁴, nagrinėdamas požiūrių į nusikaltėlio psichopatologijos evoliuciją, teismo psichiatriją, psichinių ligų ryšį su nusikaltimais, kaltės, nepakaltinamumo sąvokas.

A. Janušonis analizavo teisinį reglamentavimą, susijusį su prostitucija ir venerinių ligų prevencija⁶²⁵. Šią sritį Lietuvoje reglamentavo 1903 m. carinės Rusijos Baudžiamasis kodeksas, vėliau vidaus reikalų ministro 1919 m. rugsėjo 2 d. išleistos Laikinosios prostitucijos reglamentacijos taisyklės ir Laikinosios taisyklės prostitutėms. Remiantis studento pateiktais duomenimis apie sergančiųjų venerinėmis ligomis skaičiaus didėjimą Lietuvoje, darbo autorius pabrėžė, kad 1935 m. buvo priimti nauji įstatymai šiems klausimams reguliuoti⁶²⁶. Taigi studentas analizavo šių normų turinį, lygindamas jas su kitų šalių teisiniu reglamentavimu.

Lyginamoji baudžiamoji teisė

E. Charžauskaitė-Šilerienė pristatė Italijos kriminologijos mokyklos įkūrėjo E. Ferri baudžiamosios atsakomybės doktriną⁶²⁷, pagal kurią, anot studentės, svarbiausias baudžiamosios

⁶²¹ Tadas Zaleskis, „Nusikalstamumo ekonominiai veiksniai“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–418.

⁶²² Tadas Zaleskis, „Nusikalstamumo ekonominiai <...>“: 122.

⁶²³ Kazys Rudminas, „Įsakymo vykdymas pagal karo baudžiamąją ir baudžiamąją teisę“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–399.

⁶²⁴ Jurgis Gliudžys, „Nusikaltėlių psichopatologija“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–487.

⁶²⁵ Antanas Janušonis, „Lietuvos baužiamieji įstatymai kovai su prostitucija ir venerinėmis ligomis“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–494.

⁶²⁶ Įstatymas kovos su venerinėmis ligomis, Vyriausybės žinios (1937, Nr. 477–3340); Baudžiamąjo statuto pakeitimas, Vyriausybės žinios (1937, Nr. 477–3341).

⁶²⁷ Elena Charžauskaitė-Šilerienė, „Ferri sociologinė doktrina kriminologijoje ir italų 1921 m. baudžiamąjo statuto projektas“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–479.

atsakomybės tikslas yra visuomenės apsaugojimas. Studentė taip pat pristatė 1921 m. Italijos Baudžiamojo statuto projektą.

V. Kvedaras aptarė Sovietų Sąjungos 1926 m. redakcijos Baudžiamojo kodekso bendrąją ir ypatingąją dalis⁶²⁸.

S. Paltanavičius aprašė Anglijoje veikusius baudžiamąsias bylas nagrinėjusius teismus⁶²⁹, teisėjų statusą, socialines garantijas, prisiekusiųjų institutą (angl. *jury*), rūšis (angl. *grand jury*, *petty*, *common*, *special*), bylų rengėjus arba advokatų padėjėjus (angl. *solicitors*), advokatus (angl. *barristers*), žemesnius baudžiamuosius teismus, nepilnamečių nusikaltimų teismus, koronerių teismus, aukštesnius baudžiamuosius teismus, taikos teisėjus ir t. t.

1934 m. buvo priimtas Tautai ir valstybei saugoti įstatymas⁶³⁰. Šio įstatymo analizę ėmėsi padaryti vienas studentas⁶³¹. A. Ragauskas darbe pirmiausiai išanalizavo šios srities teisinį reglamentavimą kitose valstybėse – Italijoje, Vokietijoje, Danijoje, Lenkijoje, Sovietų Sąjungoje.

BAUDŽIAMASIS PROCESAS

Studentai, rašydami baudžiamojo proceso temomis, rėmėsi straipsniais, paskelbtais žurnale „Teisė“⁶³², A. Kriščiukaičio skaitytų baudžiamojo proceso, K. Žalkausko kriminalistikos, A. Janulaičio Lietuvos ir Prūsijos teisės istorijos paskaitų konspektais. Taip pat studentai gausiai rėmėsi rusų kalba rašyta mokslinė literatūra.

Studentams rūpėjo baudžiamosios teisinės atsakomybės taikymo klausimai mažamečių ir nepilnamečių atžvilgiu⁶³³.

M. Jašinskas apibrėžė nepilnamečio sąvoką, remdamasis Baudžiamojo kodekso 41 straipsniu. Nepilnamečių buvo laikomas asmuo nuo dešimties iki septyniolikos metų amžiaus, negalėjęs numatyti veikos reikšmės, negalėjęs valdyti savo elgesio, todėl „nepakaltinamas nusikalstamuoju darbu“⁶³⁴. Darbo autorius minėjo ir to paties įstatymo 57 straipsnį, pagal kurį nepilnamečiais buvo laikomi asmenys nuo septyniolikos iki dvidešimt vienerių metų, tačiau jiems jau galėjo būti taikoma baudžiamoji atsakomybė. Taigi tarpukario Lietuvoje mažamečiais buvo laikomi vaikai iki dešimties metų, o nepilnamečiais – asmenys iki dvidešimt

⁶²⁸ Vytautas Kvedaras, „RSFSR 1926 m. baudžiamojo kodekso pagrindiniai bruožai“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–501.

⁶²⁹ Stasys Paltanavičius, „Anglijos baudžiamieji teismai“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–389.

⁶³⁰ Tautai ir valstybei saugoti įstatymas, Vyriausybės žinios (1934, Nr. 437–3044).

⁶³¹ Antanas Ragauskas, „Tautai ir valstybei saugoti įstatymas naujosios baudžiamosios teisės šviesoje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–396.

⁶³² Antanas Tamošaitis, „Liudytojų vaidmuo ir jų kvalifikacijos senojoje romėnų *jus civile*“, Teisė 32 (1935): 391–402; Vilhelmas Žanas Burkevičius, „Priesaika mūsų teisme“, Teisė 33 (1936): 82–90.

⁶³³ Mykolas Jašinskas, „Nepilnamečių teisimas einant mūsų baudžiamojo proceso įstatymu“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–370; Isakas Goldbergas, „Mažamečių teisimas“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–493; Jonas Gruzdis, „Nepilnamečių auklėjimo įstaigos“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–489.

⁶³⁴ Mykolas Jašinskas, „Nepilnamečių teisimas <...>“: 2.

vienerių metų. Studentas aprašė teiseną nepilnamečių teismuose, teismų sprendimus kaip „visai kitokio pobūdžio nei suaugusiųjų teismų. Šio teismo sprendimai teliečia auklėjamųjų priemonių nusikaltusiam vaikui parinkimą“⁶³⁵, kardomųjų priemonių taikymą, gynėjų skyrimą, viešumo principą, sprendimų skundimą.

I. Goldbergas bandė įvardyti mažamečių ar nepilnamečių nusikalstamumo priežastis, analizuoti patį teisminį procesą, tvirtindamas, kad teisėjai turi specializuotis tokiose bylose. Studentas analizavo Vyriausiojo Tribunolo jurisprudenciją (sprendimas Nr. 30/346), pastebėjęs, kad Lietuvoje mažamečių ar nepilnamečių teisėtų atstovų dalyvavimas teisme nebuvo reikšmingas. Darbo autorius taip pat rėmėsi Vokietijos, JAV, Italijos, Kanados, Australijos, Sovietų Rusijos pavyzdžiais.

J. Gruzdyš aptarinėjo nepilnamečių auklėjimo įstaigas, pateikdamas įvairiausių valstybių pavyzdžių, o taip pat duomenų apie to meto Lietuvoje veikusias įstaigas. Nepilnamečiams nuo 17 iki 21 metų buvo skirti du kalėjimai Alytuje ir Raseiniuose, trys pataisos namai Kalnaberžėje, Jurdaičiuose, Krakės Kotryniečių vienuolyne, skirtam mergaitėms. Kiekvieną jų studentas darbe aprašė ir pateikė statistinių duomenų. Taip pat aprašė auklėjimo sistemas šiose įstaigose, išskirdamas šeimos, izoliacijos, kolektyvinę, klasės ir progresyvinę sistemas. Studentas duomenimis pagrindė, kad didžioji dauguma nepilnamečių nusikaltimų buvo padaromi dėl skurdo, namų neturėjimo.

Studentai rašė procesinių prievartos priemonių tematika, konkrečiau – apie kardomasias priemones⁶³⁶.

P. Aleškevičius aptarė šį institutą istoriniu ir lyginamosios teisės aspektais, o taip pat remdamasis Lietuvos statutais bei Lietuvos dalyje galiojusių baudžiamosios proceso įstatymu. Pagal pastarąjį dokumentą, Lietuvoje buvo taikomos paprastosios kardamosios priemonės (draudimas išvykti iš gyvenamosios vietos, pasižadėjimas atvykti į tardymą, paso paėmimas, policijos priežiūra, laidavimas, užstatas) ir ypatingosios („aptikrinimo“) priemonės (priežiūra, nepilnamečių priežiūra). Studentas įvardijo organus, galėjusius taikyti kardomasias priemones – policija, tardytojai, prokurorai, apylinkės, apygardos teismai, apeliaciniai rūmai, Vyriausiasis Tribunalas.

A. Soloveičikas aptarė kardomasias priemones Anglijos, Prancūzijos, Norvegijos teisėje. Studentas aprašė kaltinamojo šaukimo, atvesdinimo tvarką, policijos ir apylinkės bei apygardos teismų teisėjų kompetencijas pagal Lietuvoje galiojusį teisinį reglamentavimą, taip pat suskirstė kardomasias priemones į tokias, kuriomis suvaržoma asmens laisvė judėti, ir tokias, kur kaltinamojo ar trečiųjų asmenų turtu yra garantuojamas kaltinamojo baudžiamosios atsakomybės neišvengiamumas.

Ikiteisminio tyrimo veiksmai taip pat buvo tyrinėti. A. Bekeris rašė apie apklausą ikiteisminio tyrimo metu („rengiamasis tardymas“)⁶³⁷ ir pastebėjo, kad dalyje Lietuvos galiojusiuose teisės aktuose tardytojo veiksmai negalėjo būti apskūsti, o advokato veiksmai stipriai apriboti.

⁶³⁵ Ten pat: 10.

⁶³⁶ Petras Aleškevičius, „Kardamosios priemonės baudžiamajame procese“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–353; Aleksandras Soloveičikas, „Kardamosios priemonės“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–460.

⁶³⁷ Abromas Bekeris, „Šalys rengiamajame tardyme“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–360.

Ekstradicijos institutas buvo gvildenamas keliuose darbuose⁶³⁸.

D. Markauskas rašė apie šio instituto kilmę, vystymąsi, šaltinius, išduodamo asmens pilietybę, nusikalstamą veiką – bendruosius nusikaltimus, ypatinguosius (politinius nusikaltimus, įskaitant pasikėsinimą į valstybės vadovo gyvybę), ekstradicijos tvarką, ekstradicijos reikalavimo pareiškimo būdus, įskaitant diplomatinį kelią, kaltinamojo suėmimą, įrodymus ekstradicijai pagrįsti, ekstradicijos įvykdymą, kaltinamojo perdavimą, išlaidas, senatį.

S. Jankūnas, rašydamas apie ekstradiciją, apžvelgė Baudžiamojo kodekso 13 straipsnį, Baudžiamojo proceso 852^{1–25} straipsnius, teisingumo ir vidaus reikalų ministrų kompetenciją, tranzitinį išduodamų asmenų pervežimą per Lietuvos teritoriją, gvildeno santykį tarp nacionalinio teisinio reglamentavimo ir tarptautinių nuostatų. Studentas surašė sutartis tarp Lietuvos ir kitų valstybių dėl nusikaltėlių išdavimo. Viso tokių sutarčių nuo 1921 iki 1935 m. būta dešimt.

Privataus kaltinimo klausimas buvo iškeltas antrąkart nuo 1933 m.⁶³⁹ J. Smailys tyrinėjo privataus kaltinimo ir skundo institutą, pateikdamas lyginamąją analizę Didžiojoje Lietuvoje ir Klaipėdos krašte, įvardydamas privataus kaltinimo subjektus, jų procesinę padėtį. Studentas padarė išvadą, kad privatus kaltinimas „pavadoja viešąjį kaltinimą baudžiamosiose bylose, turinčiose daugiau privatinio nekaip viešo intereso pobūdį“⁶⁴⁰. V. Golcbergas analizavo baudžiamosios bylos kėlimą privataus kaltinimo pagrindu⁶⁴¹, aptardamas šio instituto kilmę, raidą, skundo padavimo tvarką, terminus, turinį.

P. Kiškis rašė apie viešąjį kaltinimą⁶⁴², pradėdamas nuo istorinės bei lyginamosios apžvalgos. Studentas, analizuodamas šio instituto istorinį kontekstą Lietuvoje, mini XIII–XIV amžiuose veikusį kuopų teismą, Lietuvos Statutuose įvardytą Didžiojo Kunigaikščio vaidmenį, instigatoriaus institutą. Darbo autorius analizavo 1933 m. Lietuvos Teismų santvarkos įstatyme⁶⁴³ numatytą prokuroro institutą, teisingumo ministro ryšį su prokurorais.

Liudytojų parodymų vertinimo analizė buvo atlikta keliuose darbuose⁶⁴⁴.

J. Baltrušis darbą skyrė liudijimų vertinimui nuo senovės laikų. Studentas aprašė liudijimų vertinimus apylinkės, apygardos, apeliaciniame teisme, analizavo žmogaus atminties procesus, atskyrė vaikų, jaunuolių, senolių, vyrų, moterų parodymus⁶⁴⁵, išskyrė liudytojų tipus.

⁶³⁸ Dovydas Markauskas, „Ekstradicija“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–379; Stanislovas Jankūnas, „Lietuvos nusikaltėlių išdavimo sutartys“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–442.

⁶³⁹ Jonas Smailys, „Privatinis kaltinimas“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–459.

⁶⁴⁰ Jonas Smailys, „Privatinis kaltinimas <...>“: 35.

⁶⁴¹ Venjamins Golcbergas, „Baudžiamųjų bylų kėlimas privatiniais skundais“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–435.

⁶⁴² Petras Kiškis, „Viešojo kaltinimo organizacija“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–374.

⁶⁴³ Teismų santvarkos įstatymas, Vyriausybės žinios (1933, Nr. 419–2900).

⁶⁴⁴ Juozapas Baltrušis, „Liudytojų parodymų vertinimas“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius. F. 85–142; Klemensas Arminas, „Liudytojų parodymai pagal baudžiamąjį procesą“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–427; Kazys Bajorinas, „Liudytojų baudžiamoji atsakomybė mūsų įstatymuose“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–429.

⁶⁴⁵ Pavyzdžiui, J. Baltrušis rašė: „<...> įdomus klausimas, ar parodyme lyties savumai atspindi, ar neatspindi. Visi mokslininkai į šį klausimą atsako teigiamai, nes juk parodymas yra įvertinimas išorinio

Tyrime išskyrė keletą procesinių principų: „liudytojais negali būti verčiami pasakyti prieš save“⁶⁴⁶, „liudytojo parodymas yra stipresnis įrodymas negu kaltinamojo įrodymas. Liudytojas už savo parodymų neteisingumą atsako gana skaudžiai, kaltinamasis gi aiškindamasis, nors ir meluos, neatsako“⁶⁴⁷. Studentas padarė išvadą: „<...> absoliučiai objektingo liudytojo visai nėra ir kiekvieno liudytojo parodymuose yra mažiau ar daugiau, nesąmoningos ar sąmoningos netiesos. Tad ir liudytojų parodymų vertinimas turi būti labai ir labai atsargus“⁶⁴⁸. Taip pat autorius pateikė keletą pavyzdžių, inscenuotų austrų ir vokiečių mokslininkų auditorijose, iš kurių paaiškėjo, kad bent pusė parodymų būna klaidingi.

K. Arminas analizavo liudytojo parodymų sampratą. Pasak studento, liudytojų parodymai buvo asmenų, mačiusių bei girdėjusių nagrinėjamo teismo organų įvykių bei fakto pasireiškimą ir galinčių suteikti teismui apie tą įvykį bei faktą žinių. Darbo autorius aprašė liudytojų rūšis (kviestinius, žinovus, apylinkės žmones), šaukimus į teismą, sankcijas už neatvykimą į teismą, priesaiką, liudytojų patirtų išlaidų atlyginimą, liudytojų apklausos tvarką, liudytojų parodymų vertinimą. K. Bajorinas tyrinėjo liudytojų baudžiamąją atsakomybę, gvildendamas melagingų parodymų elementus.

Studentai toliau tyrinėjo lygtinio paleidimo institutą⁶⁴⁹, traktuodami jį kaip situaciją, kuomet „įstatymas leidžia teismui atidėti sprendimo vykdymą, jei teismas įsitikins, kad kaltinamasis gali pasitaisyti ir neatlikdamas baismės“⁶⁵⁰. P. Juodeikis darbe atliko šio instituto analizę Anglijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Belgijoje, Italijoje, JAV, Latvijoje ir Lietuvoje.

J. Ivoška analizavo carinės Rusijos Baudžiamojo proceso pakeitimus nepriklausomoje Lietuvoje⁶⁵¹. Tarp visų kitų klausimų jis analizavo ir mirties baismės vykdymą Lietuvoje: 1937 m. vasario 16 d. buvo priimta nuostata, kad mirties baismė turi būti įvykdoma dujomis, o prieš tai galiojo nuostata, kad ji įvykdoma pakariant nuteistąjį⁶⁵².

TARPTAUTINĖ TEISĖ

Darbus, parašytus iš tarptautinės teisės, vertino VDU Teisių fakulteto Ekonomikos skyriaus dėstytojas J. Bučas, docentai T. Petkevičius, D. Krivickas.

P. Dailidė rašė apie politinį, ekonominį, teritorinį valstybių saugumą, tarptautinį bendradarbiavimą, humanitarinę teisę, 1934 m. rugsėjo 12 d. Baltijos santarvės sutartį, nepuolimo sutartį su Sovietų Sąjunga, kitas daugiašales ar dvišales sutartis, Tautų Sąjungos paktą, Ženevos protokolus, apskritai Tautų Sąjungos vaidmenį, Kelogo Briano paktą ir t.t.⁶⁵³ Studentas

pasaulio, kurį vienaip jaučia moteris, kitaip vyras“. Juozapas Baltrušis, „Liudytojų parodymų <...>“: 29.

⁶⁴⁶ Juozapas Baltrušis, „Liudytojų parodymų <...>“: 5.

⁶⁴⁷ Ten pat: 14.

⁶⁴⁸ Ten pat: 37.

⁶⁴⁹ Pranas Juodeikis, „Sąlyginis nuteisimas Lietuvoje“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–437.

⁶⁵⁰ Ten pat: 2.

⁶⁵¹ Jonas Ivoška, „Baudžiamojo proceso įstatymo nuo 1918.II.16 iki 1937.II.16 d. papildymai bei pakeitimai“, diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–493.

⁶⁵² Baudžiamojo statuto pakeitimas, Vyriausybės žinios (1937, Nr. 566–3921).

⁶⁵³ Pranas Dailidė, „Teisės pradmenys saugumo problemoje pokarinėje Europoje“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–364.

padarė išvadą, kad „<...> greta teisės dar tebevaidina labai žymų vaidmenį ir jėga. Naujų kelių tarptautiniam bendradarbiavimui sutvarkyti ieškojimas dar nėra baigtas. Mes gyvename tų ieškojimų epochą“⁶⁵⁴.

B. Klovas rašė Sovietų Sąjungos respublikų susijungimo principų tematika⁶⁵⁵. Darbe studentas analizavo tarptautinės teisės pagrindus, valstybės požymius, sovietų požiūrį į valstybę, suvereniteto, autonomijos institutus, revoliucijos teorijas, leninizmo idėjas, asmens padėtį valstybėje, konstitucijos keitimo mechanizmus, rinkimų teisę, Sovietų Sąjungos institucinę struktūrą, aukščiausiąjį teismą, komunistų partijos diktatūrą, struktūrą, Sovietų Sąjungą kaip decentralizuotą valstybę, kaip federaciją, sovietinės konstrukcijos sumanymą ir jos krizę, aptarė kapitalizmo ir socializmo susipriešinimą ir t.t. Studentas parašė: „Ar galima įsivaizduoti didesnį piklą valstybei, kaip kad jei dorus žmones, kaip nusikaltėlius išstremia už tai, kad jie nevienodai mano ir neveidmainiųjų?“⁶⁵⁶.

Tarptautinės darbo organizacijos įsteigimas, struktūra, kompetencija buvo gvildinama ne viename iš anksčiau tyrinėtų darbų. 1935–1937 metų laikotarpiu šią temą analizavo K. Strimaitis⁶⁵⁷.

Grigas rašė apie karo belaisvių statusą, pagal tarptautinės teisės nuostatas⁶⁵⁸, remdamasis Hagos tarptautinėje konferencijoje kodifikuotais sausumos karo įstatymais. Studentas apžvelgė karo belaisvio, kombatanto sąvokas, įvardijo asmenis, kuriems netaikomas karo belaisvio statusas, karo belaisvių išlaikymą, stovyklas, aprangą, darbą, civilinį teisingumą ir veiksnumą, nuosavybę, santuokos sudarymą, baudžiamąją atsakomybę.

EKONOMIKA, SOCIOLOGIJA

Keletą darbų būtų sunku priskirti prie teisės darbų. Tačiau jie buvo parašyti Teisių fakultete.

Studentai rašė apie pinigines paskolas, Lietuvos gautas nuo nepriklausomybės paskelbimo iš Vokietijos⁶⁵⁹, minėdami 100 milijonų markių paskolos sutartį, pasirašytą 1918 m. gruodžio 30 d., taip pat tyrinėjo Lietuvoje demografinę padėtį⁶⁶⁰ ir jos priežastis.

Studentų darbus vertino asistentas A. Vėryha-Darevskis, docentas V. Jurgutis, V. Šalčius, V. Česevičius,

Darbuose remtasi Valstybės Tarybos protokolais iš Respublikos Prezidento kanceliarijos, Finansų ministerijos bylomis iš ministerijos archyvo, ekspertų apklausomis, pavyzdžiui,

⁶⁵⁴ Ten pat: 35.

⁶⁵⁵ Boleslavas Klovas, „Sovietinių socialistinių respublikų sąjungos bloko susijungimo principai“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–376.

⁶⁵⁶ Ten pat: 242.

⁶⁵⁷ K? Strimaitis, „Tarptautinė darbo organizacija“, diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–408.

⁶⁵⁸ Bronius Grigas, „Karo belaisvių būklė tarptautinės teisės normose“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–436.

⁶⁵⁹ Antanas Vaitkevičius, „Vokietijos paskolos Lietuvai ostmarkėmis“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–468.

⁶⁶⁰ N? Zlotaitė, „Gyventojų problema“, diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–472.

buvo imamas interviu iš pirmojo Lietuvos finansų, susisiekimo, prekybos ir pramonės ministrų, veikalais, parašytais ekonomikos ir finansų klausimais⁶⁶¹, kitų sričių darbais⁶⁶², kitų fakultetų studentų darbais⁶⁶³.

STUDENTŲ LIKIMAI

Aiškindamasi studentų likimus, straipsnio autorė rėmėsi Lietuvos centriniam valstybės archyve rastais dokumentais. Tačiau nėra garantuojamas šimtaprocentinis duomenų tikslumas, nes nebuvo žinomos visų studentų gimimo datos.

Pabaigę studijas Teisių fakulteto absolventai rinkosi teisininko karjerą. Tarp jų buvo bent du apylinkės teismų sekretorių padėjėjai, du teismų sekretoriai, šeši tardytojai, keturiolika teismų kandidatų, bent trys teisėjai, vienas prokuroras, du notarai, šeši advokatai. Keli absolventai vėliau dirbo Vilniaus universiteto Teisės mokslų fakultete.

Kai kuriems studentams studijos Teisių fakultete buvo antrosios, pavyzdžiui, Pranas Dailidė prieš tai buvo baigęs Sankt Peterburgo universiteto Fizikos ir matematikos fakultetą.

Atitinkamai kai kurie jų rinkosi ir kitą kelią, pavyzdžiui, tas pats Pranas Dailidė buvo diplomatas ir dirbo Užsienio reikalų ministerijoje arba antai Vincas Rastenis buvo žurnalo redaktoriumi, tačiau kartu jis ėmėsi ir teisininko karjeros – buvo Lietuvos Ministrų Tarybos juriskonsultu. Panašiai kaip ir Vytautas Alseika, kuris buvo žurnalų „Kino naujienos“, „Kinas“ leidėjas ir redaktorius, tačiau vėliau dirbo advokatu.

Tarp studentų, baigusį 1935–1937 metais Teisių fakultetą, buvo ir aukštas pareigas užimančių asmenų. Pavyzdžiui, Vytautas Kvedaras dirbo Vidaus reikalų ministerijos sekretoriumi, Klemensas Arminas buvo Apeliacinių rūmų prokuroras, Vyriausiosios rinkimų komisijos narys, Eduardas Zabaraukas – Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos viršininkas.

Iš išlikusių diplominių darbų pastebėtina, kad nuo 1935 iki 1937 metų aštuoniolika moterų baigė Teisių fakulteto studijas. Keletas jų siekė teisininkų karjeros, pavyzdžiui, Elena Charžauskaitė Šilerienė buvo Kauno apygardos teismo kandidatė, Janina Marijona Čeranaitė – Kauno apygardos teismo kandidatė, Irena Garmiūtė – Utenos apylinkės teismo teisėja.

Yra tikimybė, kad galimai virš dvidešimt penkių studentų emigravo iš Lietuvos į Argentiną, Pietų Afrikos Respubliką, JAV, Angliją, Urugvajų, Haifą arba buvo evakuoti.

Gali būti, kad bent penki studentai buvo išvežti į Kauno ar Šiaulių getus, po to jų likimas nežinomas – galima tik numanyti.

Apie dalį studentų apskritai jokių žinių nėra, arba tik tiek, kad kai kurie jų buvo draugijų nariai, karininkai, šauliai, tiesiog teisininkai, mokytojai, policininkai. Kai kurie studentai buvo kalinami. Visi duomenys yra iki 1940 metų. Tai byloja apie tikimybę, kad dokumentai nebuvo išsaugoti ir tolesnį jų karjeros kelią arba likimą nustatyti būtų sudėtinga.

⁶⁶¹ Petras Šalčius, *Ekonominės doktrinos: istorija, tekstai* (Kaunas: Spaudos fondas, 1935).

⁶⁶² V? Čepinskas, *Gyventojų problema: skaičiaus ir kokybės atžvilgiu* (Kaunas: Kultūros švietimo d-jos leidinys, 1935).

⁶⁶³ S? Kakliauskas, „Naturalis gyventojų judėjimas Lietuvoje: praeityje ir ateinančių 20 metų laikotarpyje“, diplominis darbas (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1936).

TREČIOS DALIES IŠVADOS

1. Studentai rašė įvairiomis teisės temomis panašiai kaip ir laikotarpiu nuo 1925 iki 1934 metų. Tačiau lyginant su minėtu laikotarpiu, studentai pirmą kartą rašė apie filmų demonstravimo priežiūrą, lygino 1922 ir 1928 metų Lietuvos valstybės konstitucijas, analizavo Oberosto institucijas, tiesioginį valdymą, geležinkelių atsakomybę, valstybės ir bažnyčios santykį, savivaldybių struktūrą ir kompetencijas, vidaus vandens kelių administravimą, suaugusiųjų švietimą, verslo teisę, bendroves. Gausiausia darbų buvo parašyta civilinės teisės šakos temomis – per keturiasdešimt. Tačiau nemažai darbų, lyginant su ankstesniais laikotarpiais, buvo parašyta administracinės teisės klausimais – per dvidešimt. Tačiau tarp darbų pasitaikydavo tokių, kurie nebuvo teisiniai, pavyzdžiui, darbas apie policijos darbuotojų surašymą, apie demografinę padėtį ir kiti. Manytina, taip buvo dėl to, kad dar vis nebuvo aiškiai apibrėžtos administracinės teisės galiojimo ribos, jos turinys.
2. Studentai, rašydami apie tam tikros srities Lietuvos teisinį reglamentavimą, nevengė drąsių išvadų, kritinio mąstymo. Jie rašė: „<...> kad testamentų formos būtų suvienodintos bent Kaunijoje ir Suvalkijoje. Tačiau tuo reikalu kol kas nieko nepadaryta <...>. Bendrai, mes gyvename svetimais įstatymais, o savų neįstengiamo sudaryti“; „Argi čia galimas delikto principas? Čia didžiausia neteisybė! „Jei tokie įstatymai ir teismai, tai ar negeriau be jų“<...>“; „Gyvename tiek ekonominio, tiek valstybės konstitucinio gyvenimo krizio laikus“; „Visada didesnė simpatijos turės tai, kas bus paremta tiesa ir atvirumu, negu tai, kas bus pridengta paslaptinumo skraiste, nors ir įtvirtinta juridinėje normoje“; „1928 m. Konstitucija <...> nėra demokratiška <...> todėl, kad suvereninė valdžia priklauso ne tautai, bet Prezidentui. Prezidentas yra galingesnis už Seimą, už Ministerių Kabineta, o teisinės tautos valiai susilpninti jis turi daug priemonių“.
3. Pastebėtina ir tai, kad kai kurios studentų mintys dėstytojų buvo įvertintos kaip „neleistinai aštrios“ ir prilygintos propagandai. Visgi dėstytojai tokių darbų nevertino žemiausiais balais, bet neskirdavo ir aukščiausių. Matyt, dėl to studentai vengė plačiau rašyti apie 1926 m. gruodžio 17 d. įvykdytą konstitucinį perversmą, autoritarinį valdymą, Seimo neveikimą nuo 1927 iki 1936 metų.
4. Studentų naudojama literatūra lietuvių kalba vis dar negausi. Vis dėlto literatūra praturtėjo: studentai gausiau naudojo užsienio kalbomis rašytą mokslinę literatūrą. Pavyzdžiui, viename darbe buvo nurodyti trisdešimt vienas vokiečių ir du lietuvių kalba rašytas šaltinis, kitame darbe, tiesa, ne diplominiame, o disertaciniame tyrime buvo naudotasi net penkiais šimtais šaltinių, iš kurių buvo vien tik rusų ir vokiečių kalba rašyta mokslinė literatūra, dar kitame darbe buvo naudotasi trisdešimt vienu anglų kalba, penkiais lietuvių, keturiais vokiečių, vienu prancūzų kalba rašytu šaltiniu. Viename darbe buvo nurodyti per 120 šaltinių, tarp jų teisės aktai, institucijų dokumentai, publicistiniai straipsniai, monografijos, vadovėliai įvairiomis kalbomis. Studentai pradėjo naudotis Seimo stenogramomis, archyvuose saugomomis bylomis, atlikinėjo ekspertų apklausas. Straipsnio autorė nerado kai kurių studentų darbuose nurodytų šaltinių. Pavyzdžiui, A. Tumėno komunalinės politikos 1931–32 metų paskaitų užrašai. Tačiau tai galėjo būti asmeniniai studento konspektai. Pastebėtina, kad studentai darbuose kažkodėl nenaudojo kai kurių

- Lietuvoje publikuotų darbų. Įdomu ir tai, jog kai kurių studentų sutrumpintos darbų versijos buvo publikuojamos žurnale „Teisininkas“.
5. Palyginimui su dabartimi, įdomi ir tarpukario teisinė terminija: veiksnumas – „veiksmingumas“, teisnumas – „teislumas“, sutuoktiniai – „susituokėliai“, sutarties dalykas – „causa“, komitentas – „komisininkas“, procesas – „teisena“, „bylosena“, ekspertas – „žinovas“, užsienietis – „svetimšalis“, įvykiai – „nuotyčiai“, protokolas – „įvykio aktas“, atstovaujamosios institucijos – „sprendžiamieji organai“, oficialieji testamentai – „ypatingieji“, pataisos namai – „auklėjimo įstaigos“, verslo teisė – „prekybinė teisė“.
 6. Keletas žodžių tartina ir apie techninę diplominių darbų pusę – darbų apimtis buvo labai neviendos. Būta darbų nuo dvylikos iki per šimtą puslapių.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. Baudžiamasis statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų, spaudai parengė M. Kavolis, S. Bieliackinas. Kaunas: D. Gutmano knygynas, 1934.
2. Baudžiamojo statuto pakeitimas. Vyriausybės žinios, 1937, Nr. 566–3921.
3. Ypatingi valstybės apsaugos įstatatai. Laikinosios vyriausybės žinios, 1919, Nr. 4.
4. Įstatymas žemei perleisti, įgyti ir įkeisti. Vyriausybės žinios, 1920, Nr. 39–414.
5. Kinoteatrų įstatymas. Vyriausybės žinios, 1932, Nr. 390–2672.
6. Kinofilmų cenzūros įstatymas. Vyriausybės žinios, 1932, Nr. 390–2673.
7. Lietuvos novelos: veikiančiųjų 1935.III.16 d. Lietuvos įstatymų ir įsakymų, paskelbtų „Vyriausybės žiniuose“ 1–476 nr., rinkinys, sudarė K. Šalkauskis. Kaunas: Spaudos fondas, 1935.
8. Medžioklės įstatymas. Vyriausybės žinios, 1925, Nr. 191–1294.
9. Privatinių savininkų žemių naudojimo įstatymas. Vyriausybės žinios, 1920, Nr. 51–497.
10. Sustiprintos apsaugos įstatymas. Vyriausybės žinios, 1925, Nr. 194–1318.
11. Vekselių įstatatai: (įst. sav. XI t. 2 d. 1903 m. leid.): su paaiškinimais pagal Rusų Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimus, redagavo pris. adv. pad. S. Fridmanas, kalbą žiūrėjo pris. adv. pad. J. Abramavičius. Kaunas: „Literatūros“ knygyno leidinys, 1931.
12. Vokietijos valstybės baudžiamojo įstatymo knyga: 1871 m. gegužės mėn. 15 d. Išvertė ir dalykų rodyklę sudarė L. Nezabitauskis. Kaunas: A. Narkevičiaus sp., 1935.
13. Žemės reformos įstatymas. Vyriausybės žinios, 1922, Nr. 83–721.
14. Žemės reformos įstatymo vykdymo planas. Vyriausybės žinios, 1922, Nr. 102–802.
15. Žemės reformos įstatymo vykdymui instrukcijos. Vyriausybės žinios, 1922, Nr. 102–803.
16. Žemės reformos įvedamasis įstatymas pelkėms, vandenims ir privilegijuotai įgytomis žemėms nusavinti. Vyriausybės žinios, 1920, Nr. 45–454.

Specialioji literatūra

17. Aleksa, Jonas. Lietuviškų gyvenimo kelių beiškant Lietuvių tautos likimo klausimu. Kaunas: Šviesa, 1933.
18. Archipovas, Filimonas. „Teisėjų atsakomybė už tarnybinius nuostolius“, Teisininkas 3(9) (1938): 65–70.
19. Archipovas, Filimonas. „Teisėjų atsakomybė už tarnybinius nuostolius“, Teisininkas 3(9) (1938): 100–110.

20. Augulis-Kazlauskas, Vincas. Visiems žinotini teisės dalykai iš civilinės teisės, vekselinės teisės, teismų bei notariato santvarkos ir civilinio proceso. Priedėlis: Terminai, įvairūs mokesčiai, antstolių ir notarų taksos. Kaunas: Karvelio ir Rinkevičiaus knygyno leidinys, 1933.
21. Baldauskas, J? „Rasizmas ir imperializmas“, Kultūra 1 (1935): 3–12.
22. Beccaria, Cesare. Apie nusikaltimus ir bausmes, vertė R. Burokas, prartatis V. Stankevičiaus. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1935.
23. Biržiška, Vaclovas. Kaip buvo uždrausta ir atkovota Lietuvių spauda. Kaunas: Sp. fondas, 1929.
24. Blažys, Juozas. Įvadas į psichiatriją. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fak. leidinys, 1935.
25. Bortkevičius, Mečislovas. Vekselių įstatai: praktiškas vadovėlis. Kaunas, Marijampolė: „Dirvos“ b-vės leidinys, 1929.
26. Budrys, Dzidas. Politinės ekonomijos vadovėlis. Kaunas: „Spaudos fondas“, 1929.
27. Burkevičius, Vilhelmas, Žanas. „Legatarų interesai vyresniojo notaro įstaigoje“, Teisė 15 (1929): 43–45.
28. Burkevičius, Vilhelmas, Žanas. Globa ir jos organai civilinėje srityje: veikiančiųjų Lietuvos ir kelių svetimų globos įstatymų palyginamoji apžvalga bei esamoji dabar mūsų teismų globos byloje praktika. Kaunas: D. Gutmano knygyno leidinys, 1932.
29. Burkevičius, Vilhelmas, Žanas. „Mažamečių asmens ir turto globa Lietuvoje“, Teisė 31 (1935): 357–361.
30. Butkys, Č? „Probation system“, Teisė (29) 1935: 51–60.
31. Conrad, Joseph? E? Politinės ekonomijos vadovėlis. Autorizuotas M. Ambraziejūtės vertimas. Kaunas: Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1929.
32. Čepinskas, V? Gyventojų problema: skaičiaus ir kokybės atžvilgiu. Kaunas: Kultūros švietimo d-jos leidinys, 1935.
33. Dabrila, Jurgis. Nusikaltimai ir jų išnykimo perspektyva, arba Svarbių reformų problemos. Kaunas: Valstybės sp., 1926.
34. Eulenburg, Franz. Ekonominė politika ir užsienio prekyba. Autoriui leidus vertė J. Pajaujis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1931.
35. Esmein, Adhemar. Konstitucinės teisės principai prancūzų ir palyginamieji. Iš 8-jo Henry Nézardo peržiūrėtojo leidimo, autoriaus įpėdiniam sutikus. Vertė studentų teisininkų būrelis, prof. dr. M. Romeriui ir vyr. asistentui dr. D. Krivickui redaguojant. Kaunas: Teisininkų draugijos leidinys, 1932.
36. Gecas, D? „Romėnų teisės orientalizacija“, Teisė 13 (1928): 1–15.
37. Gide, Charles, Rist, Charles. Ekonominių teorijų istorija: nuo fiziokratų ligi mūsų laikų. Vertė J. Pajaujis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1932.
38. Gumpłowicz, Ludwig. Sociologijos pagrindai. Vertė A. Janulaitis. Kaunas: Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1929.
39. Jakobas, A? Policijos teisės vadovėlis. Kaunas: „Policijos“ laikraščio leidinys, 1933.
40. Jonaitis, Marius? „Nepilnamečių apsauga Belgijoje“, Teisė 21 (1932): 55–59.
41. Kakliauskas, S? Naturalis gyventojų judėjimas Lietuvoje: praityje ir ateinančių 20 metų laikotarpyje. Diplominis darbas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1936.
42. Karsavinas, Levas. Europos kultūros istorija. Kaunas, 1936.
43. Klimas, Petras. Lietuvos žemės valdymo istorija (iki lenkmečių). Vilnius: Švyturys, 1919.
44. Klimas, Petras. Muravjovo laikmetis Lietuvos žemės ir žemininkų istorijoje. Vilnius, Švyturys, 1920.
45. Kovokime su nusikaltimais. Straipsnių rinkinys. Kaunas: Valstybės saugumo departamentas, 1933.
46. Krupavičius, M? Civilinės sutuoktuvės. Kaunas: Šviesa, 1933.

47. Kuzminskas, Stasys. Lietuvos banko emisijos politika Europos monetarinių santykių plėtotės švietimoje. Kaunas, Marijampolė: „Dirvos“ b-vės leidinys, 1928.
48. Lazersonas, Vladimiras. „Vaikų nusikaltėlių psichologija ir kova su jais“, Teisė 19 (1931): 44–59.
49. Leonas, Petras. Teisės filosofijos istorija. Kaunas: Žaibo sp., 1930.
50. Leonas, Petras. Lietuvos savivaldybės (paskaitos savivaldybių atstovams Kaune, 1922 m. sausio mėn-je.) Kaunas, Tilžė: „Ryto“ (Pavlovskio) sp., 1923.
51. Leonas, Petras. „Tautiškas ir nacionalizmas“, Kultūra, 11–12 (1933): 517–522.
52. Mačys, Vladas. „Ar reikalinga pas mus ūkio taryba?“, Tautos ūkis 1–3 (1934); 2 (1935).
53. Malakauskis, Petras. Baudžiamosios teisės. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teol.-Filosofijos fakulteto leidinys, 1934.
54. Mašiotaitė-Urbšienė, Marija. Vokiečių karo meto spauda ir Lietuva. Kaunas: Spaudos fondas, 1937.
55. Oželis, Kazys. „Predisponuojamieji neuropsichinių sutrikimų momentai ir kriminogeninė jų įtaka nusikalstamumui“, Kriminalistikos žinynas 1 (1935).
56. Pakštas, Kazys. Baltijos respublikų politinė geografija: politinės geografijos problemos, nagrinėjamos atsižvelgiant į Baltijos tautų likimą. Kaunas: publicationes Instituti Geographici Universitatis Lithuanicae, 1929.
57. Presas, Arkadijus. Savivaldybės pagrindai. Kaunas: Savivaldybių departamento leidinys, 1924.
58. Radvila, N? „Suklastotų dokumentų aiškinimas“, Teisė 33 (1936): 97–101.
59. Ražaitis, Mykolas. Bažnyčios istorija. M. Ražaičio paskaitos Vilkaviškio vysk. Kunigų seminarijos auklėtiniams. Vilkaviškis: seminarijos auklėtinių kooperatyvo „Ateitis“ leidinys, 1935.
60. Rimka, Albinas. Lietuvos visuomenės ūkio bruožai ligi Liublino Unijos metų. Kaunas: Valskybės sp., 1925.
61. Robinzonas, Jokūbas. Klaipėdos krašto konvencijos komentaras. Kaunas: Spaudos fondas, 1934.
62. Romeris, Mykolas. „Auklėjamosios drausmės kolonijos Šveicarijoje“, Teisė 4 (1923): 11–29;
63. Romeris, Mykolas. „Civilinė metrikacija“, Kultūra 12(110) 1932: 617–622; 1(111) (1933): 1–8.
64. Romeris, Mykolas. „Konkordato žalingumas Lietuvai“, Vaga 1 (1931): 9–13.
65. Romeris, Mykolas. „Metrikacijos problema Lietuvoje“, Vaga 1 (1931): 27–39.
66. Ruseckas, Petras. Visuomenės kova su nusikaltimais. Kaunas: Valstybės saugumo departamentas, 1937.
67. Rutenbergas, Giršas. „Lex patriae ir lex domicilii Haagos konvencijose ir Pabaltijo valstybių kolizinių normų unifikacija“, Teisė 20 (1931): 113–127.
68. Rutenbergas, Giršas. „Kai kurios pastabos Didžiosios Lietuvos piliečių užsieny ir Klaipėdos krašte padarytų civilinių vedybų klausimu“, Teisė 21 (1932): 34–46.
69. Rutenbergas, Giršas. „Pastabos dėl Vyriausiojo Tribunolo išaiškinimo Lietuvos piliečių Latvijoje sudarytų jungtinių ir jų persiskyrimo reikalu“, Teisė 24 (1933): 282–302.
70. Šalčius, Petras. Ekonominės doktrinos: istorija, tekstai. Kaunas: Spaudos fondas, 1935.
71. Šipelis, J? „Mažamečių nusikaltimai ir kova su jais Lietuvoje ir kitose valstybėse“, Teisė 16 (1929): 37–60.
72. Šliūpas, Jonas. Lietuvių tauta senovėje ir šiandien. Chicago, Il: turtu ir spauda „Lietuvos“, 1909.
73. Tamošaitis, Izidorius. Įvadas į filosofiją: įvadas į filosofiją, gnoseologiją, metafiziką. Kaunas: Stud. humanitarų dr. Spaudos biuro leidinys, 1933.
74. Tamošaitis, Antanas. Istorinė teisės mokykla Vokietijoje: istorizmo reakcija prieš racionalizmą XIX šimtmečio pradžioje. Kaunas: Teisių fakulteto darbai, 1929.

75. Tamošaitis, Antanas. „Naujas atradimas romėnų teisėje“, Teisė 33 (1936): 1–19.
76. Tamošaitis, Antanas. „Liudytojo vaidmuo ir jų kvalifikacijos senojoje romėnų jus civile“, Teisė 32 (1935): 391–402.
77. Toliušis, Zigmas. „Mažamečių nusikaltimai ir kova su jais Lietuvoje“, Teisė 2 (1922): 1–12.
78. Vaitiekavičius, A? „Abortai ir kova su jais“, Teisė 30 (1935): 161–168.
79. Valsonokas, Rudolfas. Klaipėdos problema. Klaipėda: Akcinė „Ryto“ b-vė, 1932.
80. Van Loon, Hendrik, Willem. Žmonijos istorija. Vertė V. K. Račkauskas. Cleveland, Ohio: spauda ir lėšos „Dirvos“, 1926.
81. Veržbavičius, Levas. „Mažamečių nusikaltėlių atidavimo į drausmės bei auklėjamąsias įstai-gas juridinė reikšmė“, Teisė 17 (1930): 40–45.
82. Veržbavičius, Levas. Vyriausiojo Tribunolo praktika: civilinių įstatymų (X t. 1 d.) reikalu. Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1934.
83. Veržbavičius, Levas. Vyriausiojo tribunolo Suvalkijos įstatymų paaiškinimai: (tezės). Surin-ko, sistematizavo ir spaudai paruošė dr. jur. L. Veržbavičius ir pris. adv. pad. G. Kiseniškis. Kaunas: „Literatūros“ knygynas, 1932.
84. Žadeikis, Pranciškus. Didžiojo karo užrašai. Klaipėda: 1921–1925.
85. Žalkauskas, Karolis. „Tarptautinio Baudžiamojo ir Penitenciarinio Kongreso, įvykusio 1935 m. rugpjūčio mėn. Berlyne, priimtos rezoliucijos“, Teisė 32 (1935): 480–487.

Kiti šaltiniai

86. Abramavičius, Ceelis. „Lietuvos valstybės, kaipo suverenio vieneto, santykis su autonomi-niu Klaipėdos kraštu“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–423.
87. Adomulytė, Sofija. „Veiksmingumas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–352.
88. Aglinskas, Zigmantas, Algirdas. „Valstybės, Klaipėdos autonominių ir vietos savivaldybių įstai-gų tarnautojų ir jų šeimų socialinis aprūpinimas Lietuvoje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–424.
89. Aleksiškaitė, Petronėlė. „1864-ųjų metų reforma Užnemunėje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–425.
90. Aleškevičius, Petras. „Kardomosios priemonės baudžiamajame procese“. Diplominis dar-bas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–353.
91. Alseika, Vytautas. „Filmų priežiūra Lietuvoje“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fa-kultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–473.
92. Ambrozus, Petras. „Nužudymas“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–474.
93. Archipovas, Filimonas. „Teisėjų atsakomybė už tarnybinius nuostolius“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–426.
94. Arminas, Klemensas. „Liudytojų parodymai pagal baudžiamąjį procesą“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–427.
95. Arnastauskas, Jurgis. „Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–355.
96. Atikas, ? „Lietuvos kolonizacijos klausimas XIX-XX amž.“ Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–428.
97. Bajorinas, Kazys. „Liudytojų baudžiamoji atsakomybė mūsų įstatymuose“. Diplominis dar-bas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–429.
98. Balčiūnas, Stasys. „Nuosavybės teisės apribojimai“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–356.

99. Baltrušis, Juozapas. „Liudytojų parodymų vertinimas“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–142.
100. Baltuška, Petras. „Testamento sudarymas ir panaikinimas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–357.
101. Banys, Vladas. „Gemalui galo padarymas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–358.
102. Bauža, Aleksandras. „Vedybos kaip civilinis teisės institutas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–359.
103. Bekeris, Abromas. „Šalys rengiamajame tardyme“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–360.
104. Berenšteinas, Rubinas. „Tėvų ir vaikų santykiai pagal X t. 1 d.“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–361.
105. Berenšteinas, Simonas. „Radinys“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–362.
106. Bielkevičiūtė, Liucija. „Ypatingieji testamentai“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–475.
107. Blieka, Jurgis. „Civilinės jungtuvės“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–363.
108. Blochaitė, Estera. „Tėvų ir vaikų asmeniniai santykiai pagal veikiančius Lietuvoje civilinius įstatymus“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–430.
109. Bogrianskis, Zebas. „Socialinis draudimas Sovietų Rusijoje“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–476.
110. Bukauskas, Antanas. „Pasenėjimas baudžiamajoje teisėje“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–477.
111. Ceranaitė, Janina. „Įšmarų turtas“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–478.
112. Charžauskaitė-Šilerienė, Elena. „Ferri sociologinė doktrina kriminologijoje ir italų 1921 m. baudžiamojo statuto projektas“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–479.
113. Dailidė, Pranas. „Teisės pradmenys saugumo problemoje pokarinėje Europoje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–364.
114. Danilavičius, Juozas. „Įvaikių ėmimas materialinių bei procesualinių normų šviesoje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–431.
115. Duoba, V? „Privalomas draudimas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–366.
116. Dušanskis, Mozė. „Žydų nacionalinė autonomija Lietuvoje“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–480.
117. Frenkelis, Frankas, Samuelis. „Nusikaltimų socialiniai faktoriai“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–481.
118. Frokaitė, R? „Darbo pasidalinimo problema“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–482.
119. Galeckas, Augustinas. „Suaugusiųjų švietimo organizacija Lietuvoje“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–483.
120. Garbaliuskas, Bronislavas. „Lietuvos valstybės 1922 ir 1928 metų konstitucijos“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–484.
121. Garmiūtė, Irena. „Teisėjų atsakomybė“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–432.

122. Gaška, Juozas. „Dovanojimas Civ. Įst. X t. 1 d. ir Napoleono kodekse“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–367.
123. Gelažius, Julijonas. „Cenzo problema politiniuose rinkimuose“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–432.
124. Genys, Stasys. „Advokatūra Didž. Lietuvoje iki 1933 metų teismų reformos ir po tos reformos“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–485.
125. Giršovičius, L? B? „Konstitucinių garantijų sustabdymas prie išimtinės padėties“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–434.
126. Giršovičiūtė-Blumberienė, Dveira, Maša. „Vyro ir žmonos tarpusavio alimentacija Lietuvos teise“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–486.
127. Gliaudžys, Jurgis. „Nusikaltėlių psichopatologija“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–487.
128. Golcbergas, Venjamins. „Baudžiamųjų bylų kėlimas privatiniais skundais“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–435.
129. Goldbergas, Isakas. „Mažamečių teisimas“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–493.
130. Goldšteinas-Gurvičius, Lazeris. „Nepilnamečių globos institutas pagal veikiančius Lietuvoje įstatymus“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–368.
131. Grigaitis, Algirdas. „Valdžios santvarkos režimo pasireiškimas 1922 metų ir 1928 metų konstitucijose“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–490.
132. Grigas, Bronius. „Karo belaisvių būklė tarptautinės teisės normose“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–436.
133. Grigonis, Juozas. „Žemės nuosavybė ir jos įgijimo aktai Kaunioje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–437.
134. Grinbergas, Efraimas. „Činšo teise“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–491.
135. Griškevičiūtė, Elena. „Teisėjo atsakomybė“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–438.
136. Gruzdis, Juozas. „Nepilnamečių auklėjimo įstaigos“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–489.
137. Ippas, Izraelis. „Abortas“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–492.
138. Ivoška, Jonas. „Baudžiamojo proceso įstatymo nuo 1918.II.16 iki 1937.II.16 d. papildymai bei pakeitimai“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–493.
139. Jakučionis, Juozas. „Charakteringesni tautos atstovavimo broožai žymesnėse valstybėse (Anglijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, SSSR) ir Lietuvoje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–548.
140. Jakutis, Vladas. „Rentinės paskolos ir jų ekonominė ir fiskalinė reikšmė“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–439.
141. Jankūnas, Stanislovas. „Lietuvos nusikaltėlių išdavimo sutartys“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–442.
142. Janušonis, Antanas. „Lietuvos baužiamieji įstatymai kovai su prostitucija ir venerinėmis ligomis“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–494.

143. Jasinskaitė, Vaida. „Pasisavinimas mūsų baudž. statuto dėsnuose“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–369.
144. Jasiukaitis, Antanas. „Viduramžių inkvizicija ir jos procesas“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–495.
145. Jašinskas, Mykolas. „Nepilnamečių teismas einant mūsų baudžiamojo proceso įstatymu“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–370.
146. Jokūbauskas, Vladas. „Juridiniai asmenys Klaipėdos krašte“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–441.
147. Jonavičius, Petras. „Lenginančių aplinkybių institucijos (sulyginimas Didž. Lietuvoj veikiančio Baudžiamojo Statuto su Klaipėdos krašto veikiančių Baudžiamuoju Statutu)“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–496.
148. Juodeikis, Pranas. „Sąlyginis nuteisimas Lietuvoje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–437.
149. Juozuvaitis, Albertas. „Teisinė būklė pradžios mokyklos mokytojo nepriklausomoje Lietuvoje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–371.
150. Katilius, Julius. „Civilinės ir bažnytinės jungtuvės“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–372.
151. Kauno miestas: apžvalginis ir informacinis leidinys Kauno m. 900 m. sukaktuvėms paminėti. Redagavo J. Deikus ir E. Alekna. Kaunas: lietuvių tautinės muzikos-dainos draugija „Gabija“, Joselevičiaus sp., 1930.
152. Kazlas, Antanas. „Prekybinės teisės savarankiškumas“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–497.
153. Kazlauskas, Bronius. „Didžiosios prancūzų revoliucijos įtaka Prancūzijos ir kitų valstybių teisei“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–373.
154. Kazlauskas, Isakas. „Rengimas ir pasikėsinimas“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–498.
155. Kederys, Petras. „Parlamentinis tautos atstovavimas Lietuvoj“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–443.
156. Kiškis, Petras. „Viešojo kaltinimo organizacija“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–374.
157. Kiškytė Šabūnienė, Tatjana. „Tikrumo įrodymas šmeižime“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–375.
158. Klovas, Boleslovas. „Sovietinių socialistinių respublikų sąjungos bloko susijungimo principai“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–376.
159. Korsakas, Petras. „Svetimšalių juridinė padėtis Lietuvoje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–444.
160. Kovalskis, Jonas. „Valstybės kontrolė Lietuvoje“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–499.
161. Krasnickas, Pranas. „Neveiksmingųjų asmenų ir jų turto globos teisės institutas Lietuvoje de lege ferenda“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–377.
162. Krygeris, Jonas, Henrikas. „Geležinkelių nuotykių aiškinimas“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–445.
163. Kuklys, Silvestras. „Išranga“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–500.

164. Kvedaras, Vytautas. „RSFSR 1926 m. baudžiamojo kodekso pagrindiniai bruožai“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–501.
165. Labanauskas, Jonas. „Valstybės ir bažnyčios teisinio santykio sistemos“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–502.
166. Laucevičius, Kazys. „Policija kaip kaltintojas apylinkės, apygardos ir pulko teisme“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–503.
167. Leknius, Kazimieras. „Savivaldybių kūrimasis atgimstančioje Lietuvoje (1918–1919)“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–378.
168. Leonas, Fabricijus. „Lietuvos policijos kūrimasis (1918–1923)“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–446.
169. Liachevickas, R? „Pavojingoji būklė ir visuomenės apsaugomosios priemonės“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–447.
170. Liepas, Stasys. „Karinė vokiečių Obesto administracija ir jo saugumo įstatymdavytė“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–504.
171. Lietuvos savivaldybės 1918–1928: savivaldybių įsikūrimo ir pirmojo dešimtmečio darbų apžvalga. Kaunas: „Savivaldybės“ leidinys, 1928.
172. Lietuvos statistikos metraštis. Kaunas: Centralinis statistikos biuras, 1927-.
173. Lipmanaitė, Libė. „Prisiekiusiųjų posėdininkų teismas Rusijoje“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–505.
174. Markauskas, Dovydas. „Ekstradicija“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–379.
175. Martinkaitis, Eugenijus. „Įstatymų konstitucingumo kontrolė“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–380.
176. Matulaitis, Antanas. „Konstitucinės profesinės ekonominės institucijos“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–449.
177. Matulevičius, Julius. „Ypatingoji padėtis Lietuvoje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–381.
178. Mika, Juozapas. „Civilinio proceso įstatymų keitimasis Lietuvos Respublikoje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–450.
179. Miknevičius, Andrius. „Geležinkelių atsakomybė už žalą ir nuostolius dėl ištikusios mirties ar sveikatos sužalojimo“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–382.
180. Mikšys, Povilas. „Sutartys“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–383.
181. Milčius, Juozas. „Platono ideali valstybė“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–384.
182. Mitkaitė, Leokadija. „Tiesioginio valdymo žmės Lietuvos konstitucinėje teisėje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–385.
183. Morkevičius, Ignas. „Kantas ir jo prigimtinė ir pozityvioji teisė“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–386.
184. Norkus, Alfonsas. „Rusų kolonizacinė politika Lietuvoje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–387.
185. Pakempnerytė, L? „Teisėtų ir neteisėtų vaikų bei tėvų savitarpio išlaikymo klausimas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–388.
186. Paltanavičius, Stasys. „Anglijos baudžiamieji teismai“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–389.

187. Paramskas, Balys. „Geležinkelių atsakomybė už žalą padarytą eksploatacijos metu“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–390.
188. Paužuolytė, Ksavėrija. „Miestų savivaldybių nekilnojamųjų turtų tvarkymas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–391.
189. Pažemeckas, Juozas. „Lietuvos biudžetas naujųjų biudžeto reformos srovių šviesoje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–392.
190. Petrauskas, J? „Pakaltinamumas Baudž. Statute 39 str.“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–393.
191. Plėta, Andrius. „Baudžiamojo statuto papildymai ir pakeitimai“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–394.
192. Pogoželskis, Stepas. „Teisinė asmens laisvė moderninėj valstybėj“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–451.
193. Poliakovas, Jurgis. „Autoriaus teisė literatūros kūriniams“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–395.
194. Poškus, Kostas. „Teisės ir jėgos faktoriai visuomeniniame gyvenime“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–452.
195. Pradžios mokyklų įstatymai, taisyklės, instrukcijos, aplinkraščiai ir programos. Surinko P. Lomanas ir J. Sluoksnaitis. Kaunas, Marijampolė: „Dirvos“ b-vės leidinys, 1930.
196. Pučinskas, Danielius. „Garbės sąvoka ir įžeidimas mūsų B. St. 530 str.“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–453.
197. Puišys, Salemonas. „Valstybės ir bažnyčios santykiai“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–454.
198. Ragauskas, Antanas. „Tautai ir valstybei saugoti įstatymas naujosios baudžiamosios teisės šviesoje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–396.
199. Rapoportas, L? „Atstovavimas įgaliojimu“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–455.
200. Rastenis, Vincas. „Nuosavybės teisė Lietuvos konstitucijoje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–397.
201. Reinys, Jonas. „Vidaus vandens kelių administravimas Didžiojoje Lietuvoje 1918–1935 m. laikotarpyje“. Diplominis darbas. VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–398.
202. Ribikauskas, Vaclovas. „Tėvų ir vaikų asmens teisės“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–456.
203. Rozentalytė, Liuba. „Pilnosios bendrovės narių atsakomybė“. Diplominis darbas (1937). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–415.
204. Rudminas, Kazys. „Įsakymo vykdymas pagal karo baudžiamąją ir baudžiamąją teisę“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–399.
205. Seilius, Jonas. „Tėvų ir vaikų santykiai (pagal Civil. įst. X t. 1 d.)“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–457.
206. Senikas, Antanas, Petras. „Nekilnojamojo turto įkeitimas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–401.
207. Sesickis, M? „Radinyas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–402.
208. Sidabras, Jonas. „Pirkimas-pardavimas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–403.
209. Sirūnas, Pranas. „Klaipėdos krašto teisinė būklė (vokiečių juristų pažiūros tuo klausimu)“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–458.

210. Smailys, Jonas. „Privatinis kaltinimas“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–459.
211. Smetona, Julius. „Prekybinio komiso sutartis“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–404.
212. Soloveičikas, Aleksandras. „Kardomosios priemonės“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–460.
213. Soloveičikas, Grigorijus. „Istorinė dėsniu „nulla poena sine lege“ raida Vakarų Europos teisės“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–462.
214. Stanaitis, Juozas. „Valdymo ir ieškinio įsisenėjimas pagal Napoleono kodeksą ir X t. I d.“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–405.
215. Stanynas, Vincas. „Dabartiniai Lietuvos vietos savivaldybių klausimai“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–462.
216. Statistikos biuletenis. Kaunas: Centralinis statistikos biuras, 1923-.
217. Stepanas, Juozas. „Generalinė klauzulė „kovos su nedorąja konkurencija įstatyme““. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–407.
218. Stepanauskas, Juozas. „Nuosavybės teisė“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–406.
219. Strimaitis, K? „Tarptautinė darbo organizacija“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–408.
220. Šeputa, Konstantinas. „Yvalkių valsčiaus savivaldybė (1918–1935)“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–463.
221. Šilas, Povilas. „Autonominio Klaipėdos krašto gubernatoriaus institucija“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–409.
222. Štaupas, Jonas. „Nepriklausomos Lietuvos vietos savivaldybių evoliucija“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–464.
223. Šulaitis, Pranas. „Darbo sutartis“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–410.
224. Tamošauskas, Liūdas. „Prievolių išnykimo pagrindai pagal X T. I D.“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–411.
225. Treiderytė, Elena. „Žemės reforma nepriklausomoje Lietuvoje“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–412.
226. Urbietis, Jonas. „Nekilnojamas turtas“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–465.
227. Vaitkevičius, Antanas. „Vokietijos paskolos Lietuvai ostmarkėmis“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–468.
228. Vaitkevičiūtė, Antanina. „Švenčių ir poilsio klausimas nepriklausomoje Lietuvoje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–467.
229. Valiulis, Vytautas, Alfonsas. „Atstovavimo teisė įpėdinystėj pagal veikiančius Lietuvoje rusų X t. I d. įstatymus“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–466.
230. Variakojis, Jonas. „Romėnų teisės posesoriniai interdiktai ir Lietuvos veikiančių civilinių įstatymų posesoriniai ieškiniai“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–469.
231. Varkala, Petras. „Komisinės sutartys“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–413.
232. Vektaris, Motiejus. „Kaltės formų raida“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–414.

233. Venclauskaitė, Danuta. „Pavainikių vaikų turto paveldėjimas“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–415.
234. Venslavičius, Juozas, Vytautas. „Kauno miesto savivaldybės 1930 – Vytauto Didžiojo – metų išlaidų politika“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–416.
235. Vokietijos valstybės baudžiamosios teisenos tvarka: 1877 ir 1934 metų redakcijos su Klai-pėdos krašto Seimelio pakeitimais ir papildymais. Išvertė ir dalykų rodyklę sudarė L. Neza-bitauskis. Kaunas: A. Narkevičiaus sp., 1935.
236. Voleišis, Pranas. „Visuomeninė teisės kilmė L.Duguit'o ir R. Gurovičiaus mokslais“. Diplo-mininis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–470.
237. Zabarauskas, Eduardas. „Garbės įžeidimas nuoskaudos būdu“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–417.
238. Zaleskis, Tadas. „Nusikalstamumo ekonominiai veiksniai“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–418.
239. Zivaitė, M? „Nusikaltimai asmens laisvei“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakulte-tas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–419.
240. Zykus, Antanas. „Individualinė žmogaus teisė visam savo darbo vaisiui viešosios teisės sistemoje“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–471.
241. Zlotaitė, N? „Gyventojų problema“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–472.
242. Žakys, Antanas. „Darbininkų kompensacija pramonės įmonėse“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–420.
243. Žiūra, Juozas. „Aukštesnieji parlamento rūmai“. Diplominis darbas (1936). VDU Teisių fa-kultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–538.
244. Žotkevičius, Vytautas. „Atsisakymas nuo įpėdinystės“. Diplominis darbas (1935). VDU Tei-sių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–421.
245. Žukauskas, Jonas. „Lietuvos policijos tarnautojų surašymas 1932 m. sausio mėn. 17 d.“. Diplominis darbas (1935). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–422.

SUMMARY

FINAL THESES OF SCHOOL OF LAW: 1925–1939 PART III (1935–1937)

The study examines the final theses of the students of the Faculty of Law of Vytautas Magnus University. It is based on different branches of law, taking into account structure, literature, legal acts, jurisprudence the students used in these theses, and the Lithuanian legal language of that time. The most valuable quotes of the works are presented, the teachers who assessed the works are named, and the fates of the students are revealed.

The research is published in several articles. This is the third article of the research of law students' theses during the interwar period in Lithuania. It covers over one hundred and fifty student final theses written between 1935 and 1937.

Students wrote about 1922 and 1928 Lithuanian state constitutions, constitutional control of laws, municipal structure and competence, railway liability, waterway administration, film demonstration supervision, state control, business law, they investigated institutes of civil and criminal law and process, etc.

In many theses' students compared legal regulation and case-law, also used the experience of the US, England, Denmark, Spain, Norway, the Netherlands, Belgium, Sweden, Japan, Czechoslovakia, the Soviet Union and other countries.

Students used sources in Russian, German, English, French, Hebrew, Polish and Lithuanian languages.

The article is mainly based on the documents found in the Department of Manuscripts of Vilnius University Library, the Rare Books and Manuscripts Section of the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania, and the Central State Archives of Lithuania.

Historical, comparative, and analytical methods were used in the research.

KEYWORDS

Final theses, Faculty of Law, students, legal history and philosophy, law and order, constitutional law, administrative law, labour law, criminal law, civil law, civil procedure law, criminal procedure law, international law.